

Strategiplan for yrkesfagløftet

2015

Forord.....	1
Sammendrag.....	4
Kapittel 1: Hvorfor trenger vi et yrkesfagløft?.....	6
Formål og oppbygning	8
Kapittel 2: Arbeidslivets kompetansebehov	9
Kapittel 3: Rekruttering til yrkesfagene	10
Elevtallsvekst, søkemønster og inntak til Vg1	10
Fag- og yrkesopplæring og kjønn.....	12
Økt status for yrkesfagene – en forutsetning for økt rekruttering?	12
Dimensjonering av opplæringstilbudet	13
Rådgivning	14
Kapittel 4: Overgang til læreplass	17
Rekruttering og formidling til læreplass	17
Lærekandidatordningen.....	18
Voksenopplæring og praksiskandidater	19
Behov for flere læreplasser	20
Kapittel 5: Opplæring i skole og bedrift.....	22
Opplæring i skole	22
God opplæring i skole – kompetanse for framtida	23
Lærernes kompetanse	25
Opplæring i bedrift	26
God opplæring i bedrift – pedagogikk og produksjon	26
Fra lærling til fagarbeider.....	28
Kapittel 6: Kvalitetsutvikling	29
Kvalitetsvurderingssystemet for fagopplæringen.....	29
Kvalitetsutvikling av fag- og yrkesopplæringen i Akershus	30
Kapittel 7: Hovedutfordringer og mål.....	32
Kilder.....	34

Forord

Med dyktige fagarbeidere vil vi som samfunn stå bedre rustet til å møte framtida. Vi skal forsterke fag- og yrkesopplæringens omdømme og opprettholde engasjementet og interessen som vi ser seg i dagens samfunnsdebatt rundt yrkesfagene. Vi skal framsnakke yrkesfagene i egen organisasjon og jobbe for en tilsvarende entusiasme hos våre samarbeidspartnere.

En strategiplan for yrkesfagløftet skal bidra til engasjement og målrettet innsats for økt kvalitet på yrkesfaglig utdanning i Akershus. Strategiplanen gir et bilde av nåværende og ønsket situasjon når det gjelder fag- og yrkesopplæring. Den viser retning og skal danne grunnlag for prioriteringer i arbeidet med å oppfylle krav i nasjonalt lov- og rammeverk, fylkespolitiske vedtak og Den gode akershusopplæringens strategiske hovedmål. En rullerende tiltaksplan skal utarbeides og vise hvordan gapet mellom nåtid og ønsket framtid skal tettes. Samtidig er det behov for å etablere et system for løpende vurdering og kvalitetsforbedring av yrkesfagopplæringen.

Det er på ungdomsskolen rekrutteringen til yrkesfagene starter. Yrkesfagløftet berører dermed også grunnskolen. Rekruttering av dyktige fagarbeidere er et ansvar som hviler både på partene i arbeidslivet, politikere og skoleeier. Dette gjenspeiles i sammensetningen av referansegruppen for arbeidet med strategiplanen. Den har bestått av to representanter fra yrkesopplæringsnemnda, fire representanter fra hovedutvalg for utdanning og kompetanse, én rektor fra en videregående skole, én representant fra kommunene, elev- og lærlingombudet og én elev- og lærlingrepresentant.

Yrkesfagløftet dreier seg ikke bare om opplæring i bedrift. Lærebedriftene gjør en god jobb, og av de elevene som får læreplass, består de fleste fag- eller svenneprøven. Andelen som fullfører og består opplæring i skole i Akershus er nå på sitt høyeste siden innføringen av Reform 94. Likevel har ikke dette ført til flere fagarbeidere. Derfor skal vi stille tydelige krav til at elevene, lærlingene og lærekandidatene våre får en arbeidslivsrelevant og praksisrettet opplæring i et godt læringsmiljø, slik at flere ønsker å fullføre med fag- eller svennebrev.

Utarbeiding av en strategi- og tiltaksplan betyr ikke at jobben er gjort. Vi skal fortsette arbeidet med den gode akershusopplæringen. En fag- og yrkesopplæring med høy kvalitet er en forutsetning for å utdanne godt kvalifiserte fagarbeidere som kan møte behovene for kompetanse i morgendagens arbeidsliv. På den måten kan yrkesfag få sin rettmessige status og respekt slik at flere søker seg til yrkesfaglige utdanningsprogram.

John Arve Eide
fylkesdirektør for videregående opplæring

Sammendrag

Yrkesfagene har fått mye oppmerksomhet i arbeidet med å redusere frafallet i videregående opplæring. De siste årene har det dessuten blitt tydeligere at elevenes utdanningsvalg avviker fra arbeidslivets behov, og at vi kommer til å mangle mange fagarbeidere dersom denne utviklingen fortsetter.

Det er innført en rekke frafallsforebyggende tiltak både nasjonalt og fylkeskommunalt, og frafallet i videregående opplæring i Akershus er i de siste årene redusert. Akershus fylkeskommune viderefører de frafallsforebyggende tiltakene gjennom satsingen på IKO-modellen og Den gode akershuskolen. Strategiplanen for yrkesfagløftet har som formål å **øke antall fagarbeidere dimensjonert etter arbeidslivets behov**. Det er innført mange tiltak for å bedre kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen, og det samlede omfanget av tiltak og prosjekter er betydelig. Ikke alle tiltakene er evaluert, og mange tiltak har uklar effekt. Planen skal definere hovedinnsatsområder og bidra til å spisse og kvalitetssikre tiltakene.

I strategiplanen for yrkesfagløftet gjennomgår vi alle sider av fag- og yrkesopplæringen som er relevante for å øke antall fagarbeidere dimensjonert etter arbeidslivets behov. Først tar vi for oss tilgjengelig kunnskap om arbeidslivets kompetansebehov i årene framover. Både Statistisk sentralbyrå og Næringslivets hovedorganisasjon påpeker at det vil bli stor mangel på fagarbeidere innen en rekke bransjer i årene framover. Samtidig vil etterspørselen etter arbeidstakere uten fullført videregående opplæring eller studieforberedende videregående oppæring som høyeste fullførte utdanning forbli lav.

Deretter foretar vi en gapanalyse av rekrutteringen til yrkesfag, overgang til lære plass, opplæring i skole og bedrift og kvalitetsutviklingsarbeidet innenfor fag- og yrkesopplæringen. Analysen av rekrutteringen til yrkesfagene viser at det er til dels store avvik mellom elevenes ønsker og arbeidslivets behov. De siste ti årene har søkningen til studieforberedende utdanningsprogram økt kraftig på bekostning av yrkesfagene. Vi vurderer behovet for å øke statusen til yrkesfagene og ser på rådgivernes rolle. Det er mye som tyder på at kunnskapen om fag- og yrkesopplæringen er lav i befolkningen og dette kan være en av årsakene til rekrutteringsproblemene. Rådgiverne har en viktig rolle, men er antakelig ikke blant dem som har størst påvirkning på elevenes valg. Foresatte samt egen erfaring med yrket er trolig viktigere. Det har konsekvenser for hvordan vi bør jobbe for å øke rekrutteringen til yrkesfagene.

Hvis vi skal få flere fagarbeidere er det ikke tilstrekkelig å få flere til å velge yrkesfag. Elevene på yrkesfag må også ønske å gå ut i lære, og det må være læreplasser til dem. I dag velger de fleste elever på yrkesfag bort læreplass og går i stedet påbygg til studiekompetanse eller andre studiekompetansegivende løp. Kun 25 prosent av elevene på yrkesfaglig Vg2 begynner i lære. Av søkerne med ungdomsrett er det ca. 1/5 som ikke får læreplass innen utgangen av året. Av alle søkerne til læreplass er det ca. 1/3 som ikke får læreplass. Disse fordeler seg på mange fag, og fordelingen varierer fra år til år. Situasjonen tilsier imidlertid at det er mangel på læreplasser i flere bransjer, både i offentlig sektor og i næringslivet.

Gapanalysen av opplæringen i skole og bedrift avdekker også flere utfordringer. Opplæringen i skole skal gi elevene den kompetansen de trenger for å være godt forberedt til læretida. Resultatene fra Lærlingundersøkelsen viser imidlertid at lærerne ikke har tilstrekkelig innsikt i hva som venter elevene i læretida. Det er iverksatt flere prosjekter for å sikre at lærerne har oppdatert kompetanse, men det er ikke etablert ordninger av mer permanent art og prosjektene omfatter ikke alle lærere.

Akershus er nå det fylket i landet hvor flest fullfører og består videregående opplæring. Kompetanse for arbeidslivet handler imidlertid om mer enn fagkompetanse. Elevene må også ha nødvendig sosial, samfunnsmessig, lærings- og metodekompetanse. IKO-modellen gjør det enkelt å identifisere elever som står i fare for ikke å fullføre eller bestå videregående opplæring, eller som har høyt fravær, men arbeidet med å identifisere elever som mangler annen kompetanse er tilfeldig.

Også i opplæring i bedrift er det utfordringer. De fleste lærebedrifter utarbeider lovpålagte planer, men mange steder er planene lite i bruk. Selv om lærlingene stort sett er fornøyd med det daglige vurderingsarbeidet, viser Lærlingundersøkelsen at en del lærlinger ikke vet hva de skal kunne til fag- og svenneprøven. Vi vet også at flere faglige ledere og instruktører har behov for økt veiledningskompetanse.

Vi avslutter analysedelen av strategiplanen med en sammenligning av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet og det eksisterende kvalitetsutviklingsarbeidet i Akershus. Analysen viser at kvalitetsutviklingsarbeidet på en del områder er preget av tilfeldigheter. Det er iverksatt en rekke tiltak, både nasjonalt og lokalt, som mangler definerte mål. Mange tiltak blir aldri evaluert, noe som kan medføre at gode tiltak ikke blir spredd og at dårlige tiltak blir videreført.

Utfordringene leder til utformingen av fem hovedmål for yrkesfagløftet i Akershus:

- 1. Vi vil øke interessen for yrkesfag hos elevene i Akershus**
- 2. Vi vil øke andelen elever som søker yrkesfaglige utdanningsprogram som leder til yrker som arbeidslivet har behov for**
- 3. Vi vil øke andelen elever på yrkesfaglig Vg2 som har overgang til læreplass**
- 4. Vi vil sikre en helhet i det 13-årige opplæringsløpet**
- 5. Vi vil bruke det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet for fag- og yrkesopplæringen for å nå målene i yrkesfagløftet.**

Til hovedmålene har vi definert 20 delmål med tiltak. Mange av tiltakene er iverksatt, og vi vil evaluere dem i forbindelse med den årlige rulleringen av tiltaksplanen for å vurdere spredning eller avslutning av tiltaket. Andre tiltak er nye. Før vi iverksetter nye tiltak må vi legge en plan for evaluering, både tidspunkt og gjennomføring. Alle nye tiltak må dessuten stemme overens med strategien for yrkesfagløftet. Over tid vil derfor tiltaksplanen bli mer i overensstemmelse med det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet.

Kapittel 1: Hvorfor trenger vi et yrkesfagløft?

Yrkesfagene har fått betydelig nasjonal oppmerksomhet de siste årene. Det skyldes for det første at forskning har avdekket store samfunnsmessige konsekvenser av frafallet i videregående opplæring, et frafall som i stor grad viser seg i yrkesfag. For det andre har det blitt en større bevissthet rundt spriket mellom framtidig behov for faglært arbeidskraft og andelen yrkesfagelever som går ut i lære og tar fag- eller svennebrev.

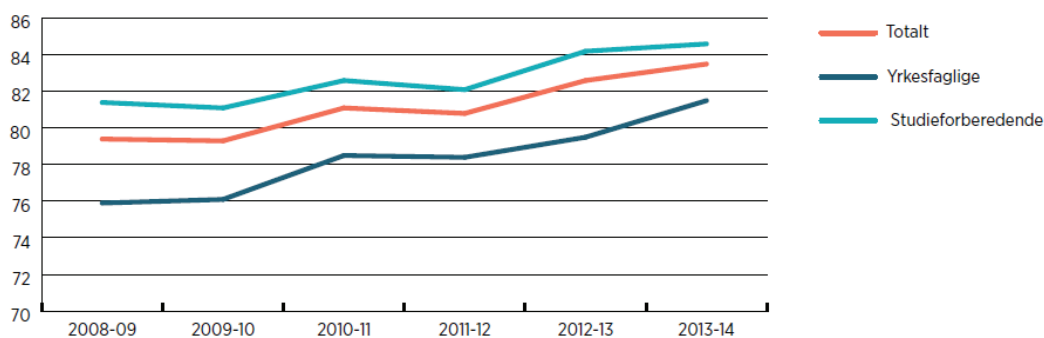
Det er iverksatt flere prosjekter og satsinger for å redusere frafallet i videregående opplæring. Ett av åtte hovedmål i økonomiplanen for 2015-2018 er å «gi barn og ungdom en kompetanse som gjør dem godt kvalifisert for videre studier og arbeidsliv». Fylkeskommunens tre strategiske hovedmål for videregående opplæring legger vekt på det frafallsforebyggende arbeidet:

1. Flest mulig elever og lærlinger skal fullføre og bestå videregående opplæring i skole og bedrift
2. Alle skal ha et godt lærings- og arbeidsmiljø fritt for mobbing og krenkelser
3. Akershusopplæringen har en forbedret kvalitetssikring av opplæringen slik at alle lærer mer

I Akershus har de nasjonale prosjektene Ny GIV og Program for bedre gjennomføring i videregående opplæring resultert i satsingen Den gode akershusskolen og innføringen av IKO-modellen. Andelen som fullfører og består er nå på sitt høyeste siden retten til videregående opplæring ble innført med Reform 94.

Det er iverksatt mange tiltak for å øke andelen som fullfører og består yrkesfaglig opplæring. Dette inngår i eksisterende satsinger og er derfor ikke en del av strategiplanen for yrkesfagløftet.

Figur 1. Andel som har fullført og bestått i prosent

Gjennomføringsbarometeret viser at justert for inntakspoeng er det ikke større frafall på yrkesfaglige utdanningsprogram enn på studieforbereidende (Utdanningsdirektoratet 2014a).

Mens arbeidet med å redusere frafallet i videregående opplæring er systematisk og omfattende, er arbeidet med å bedre samsvaret mellom elevenes valg og arbeidslivets behov mer fragmentert. Både nasjonalt og lokalt er det iverksatt en rekke ulike tiltak som skal bedre situasjonen.

Regjeringen har lansert et nasjonalt yrkesfagløft for å møte behovet for flere fagarbeidere. Det nasjonale yrkesfagløftet har tre mål:

1. Tettere samarbeid mellom skole og arbeidsliv
2. Mer fleksible løp i fag- og yrkesopplæringen
3. Bedre kvalitet og relevans i opplæringen

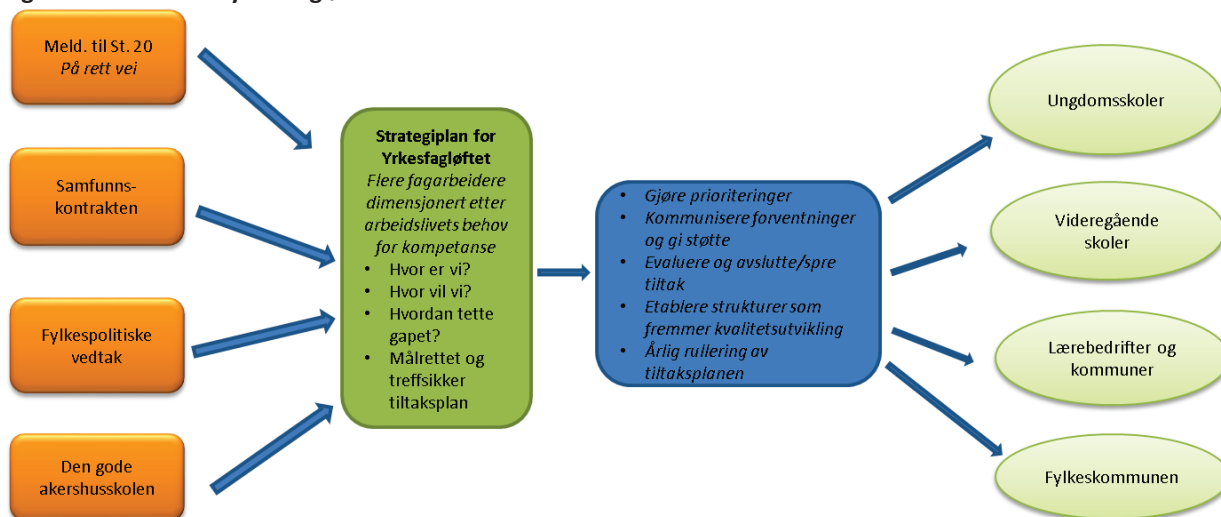
Meld. til St. 20 (2012-2013) *På rett vei. Kvalitet og mangfold i fellesskolen og Samfunnskontrakt for flere læreplasser* (2012) gir også viktige føringer for yrkesfagløftet i Akershus. Meld. St. 20 skulle «sikre en fellesskole med høy kvalitet, der barn og unge skal få kunnskap og ferdigheter som gjør at de mestrer framtidens krav til kompetanse» (Kunnskapsdepartementet 2013a). Meldingen slår fast at norsk skole har utviklet seg i riktig retning, men førte samtidig til at utdanningsmyndighetene iverksatte 25 ulike tiltak for ytterligere å heve kvaliteten på opplæringen (Kunnskapsdepartementet 2013b). Flere av tiltakene dreier seg om fag- og yrkesopplæringen.

Samfunnskontrakt for flere læreplasser ble undertegnet av myndighetene og arbeidslivets parter i april 2012. Formålet er å øke rekruttering til yrkesfagene gjennom blant annet statusheving for yrkesfaglig utdanning og utstrakt samarbeid mellom skoler og lærebedrifter. Hovedmålene er flere læreplasser i privat og offentlig sektor og å sikre at arbeidslivets behov dekkes. Partene forpliktet seg til å samarbeide om å nå tre resultatmål innen utgangen av 2015:

- Antallet godkjente kontrakter skal øke med 20 prosent i 2015 i forhold til nivået ved utgangen av 2011.
- Øke antallet voksne som tar fag- eller svennebrev.
- Øke andelen lærlinger som fullfører og består med fag- eller svennebrev.

Omfanget av pågående lokale og nasjonale tiltak innenfor fag- og yrkesopplæringen er betydelig. I november 2014 vedtok derfor fylkestinget å nedsette en arbeidsgruppe som skulle samordne og koordinere alle tiltak og satsinger innen fag- og yrkesopplæringen i en egen strategiplan for et yrkesfagløft.

Figur 1. Rammer for yrkesfagløftet

Fag- og yrkesopplæringen involverer mange aktører. Elevene legger grunnlaget for å lykkes i fag- og yrkesopplæringen allerede i grunnskolen. Forberedelser til valg av yrkesvei begynner på ungdomsskolen gjennom fagene arbeidslivsfag og utdanningsvalg. På videregående skole får elevene opplæring både på skolen og gjennom praksisperioder i bedrift i prosjekt til fordypning. De fleste yrkesfaglige opplæringsløpene avsluttes deretter med læretid i bedrift som består av ett år med opplæring og ett år med verdiskapning. Kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen avhenger derfor av samarbeidet mellom aktørene, det vil si ungdomsskolene, de videregående skolene, lærebedriftene

og kommunene samt fylkeskommunen som overordnet ansvarlig for fag- og yrkesopplæringen. Sammen må aktørene skape helhet og sammenheng i det 13-årige opplæringsløpet.

Formål og oppbygning

Formålet i strategiplanen for yrkesfagløftet er å **øke antall fagarbeidere dimensjonert etter arbeidslivets behov for kompetanse**. En strategiplan skal gi føringer for hva som er gode måter å løse identifiserte utfordringer på. I denne strategiplanen vil vi derfor ta stilling til hva som er høy kvalitet innenfor fag- og yrkesopplæringen og hva vi ønsker å oppnå. Deretter vil vi foreta en gapanalyse ved å sammenligne ønsket situasjon med dagens situasjon og identifisere gapet. På bakgrunn av analysen vil vi utforme mål og delmål samt treffsikre tiltak for å komme fra der vi er i dag til en ønsket framtidig situasjon.

I neste kapittel ser vi nærmere på Statistisk sentralbyrås (SSB) og Næringslivets hovedorganisasjons (NHO) framskrivninger av arbeidslivets kompetansebehov. Disse behovene blir styrende for hvor vi skal rette innsatsen for å få flere fagarbeidere. I kapittel 3 analyserer vi elevenes valg av videregående opplæring og ser på hva og hvem som påvirker elevenes valg. Vi ser også på om en endret dimensjonering av opplæringstilbudet kan bidra til å skape bedre samsvar mellom tilbud og etterspørsel på arbeidsmarkedet. Kapittel 4 handler om formidling til læreplass. Vi viser at en stor andel elever på yrkesfaglig Vg2 ikke har overgang til lære, og vi vurderer behovet for flere læreplasser. I kapittel 5 foretar vi en analyse av innholdet i den yrkesfaglige opplæringen før vi i kapittel 6 viser hvordan vi kan bruke det nasjonale kvalitetsvurderingsystemet for fag- og yrkesopplæringen i arbeid med kvalitetsutviklingen i Akershus. Til sist oppsummerer vi hovedutfordringene og definerer hovedmål og delmål for yrkesfagløftet i kapittel 7. Tiltaksoversikten er utformet som et vedlegg til strategiplanen.

Kapittel 2: Arbeidslivets kompetansebehov

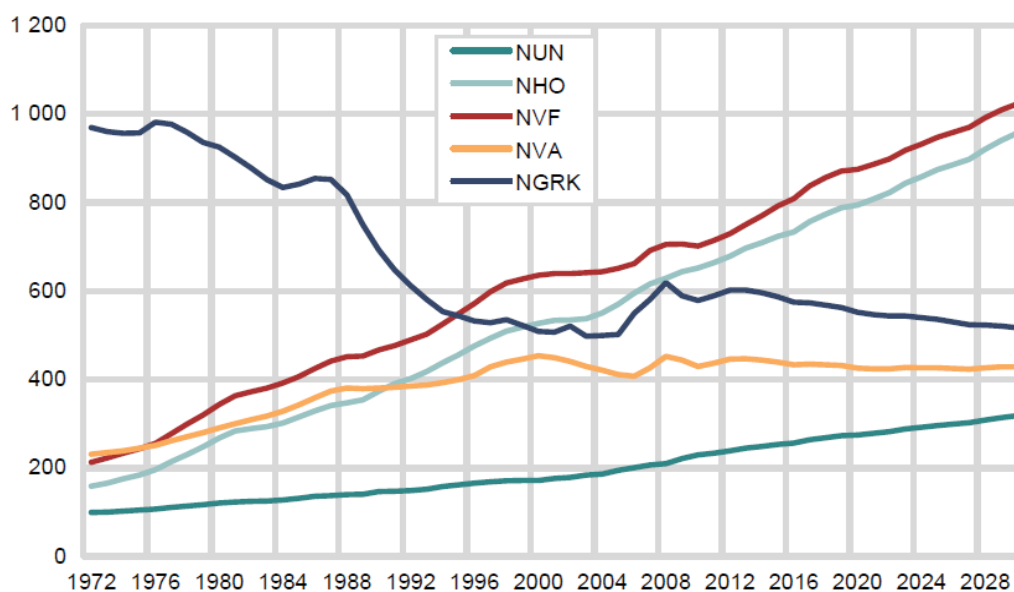
Dersom vi skal øke antall fagarbeidere dimensjonert etter arbeidslivets behov for kompetanse, må det være læreplasser og jobber til alle som ønsker å bli fagarbeidere. Samtidig må det være et tilstrekkelig antall lærlinger og fagarbeidere i alle relevante bransjer og bedrifter. Dette krever samsvar mellom elevenes utdanningsvalg og arbeidslivets behov.

Hovedstadsregionen er et tilflyttingsområde, og vi kan anta at ungdommene vi utdanner i stor grad vil bli boende i regionen. Det er til dels store forskjeller i næringsstrukturen mellom regionene i Akershus, men sysselsettingsmønsteret viser stor grad av arbeidsmarkedsintegrasjon i Oslo og Akershus (Vareide og Storm 2011:16). Hovedstadsregionen utgjør altså ett arbeidsmarked, og vi bør derfor rette inn tiltakene i yrkesfagløftet i Akershus mot kompetansebehovet for hovedstadsregionen sett under ett.

Framtidas kompetansebehov avhenger både av konjunktursvingninger og endringer i arbeidsmarkedet gjennom for eksempel endret demografi og teknologiske nyvinninger. Tilbud og etterspørsel på arbeidskraft vil derfor ikke samsvare til enhver tid. Globalisering og teknologisk utvikling har ført til økt etterspørsel etter arbeidskraft med høy kompetanse i de fleste vestlige land. I Norge har utdanningsnivået økt i takt med etterspørsel etter høykompetent arbeidskraft. På overordnet nivå er det derfor et godt samsvar mellom tilbud og etterspørsel etter arbeidskraft, og balansen er bedre i Norge enn i mange andre sammenlignbare land (Bjørnstad 2010). SSB og NHO forventer imidlertid mangel på arbeidskraft innenfor noen bransjer og yrker, mens det på andre områder vil være overskudd av arbeidskraft.

SSB har framskrivinger av arbeidslivets kompetansebehov mot 2025-2035, mens NHO årlig kartlegger medlemsbedriftenes kompetansebehov i et femårsperspektiv. Begge gir oss verdifull kunnskap om arbeidslivets kompetansebehov i et nasjonalt perspektiv, men NHO har også kartlagt behovene til bedriftene i hovedstadsregionen spesielt.

Figur 3. Sysselsetting etter utdanningsnivå (per 1000) 1972-2030

NUN=mastergrad e.l., NHO=bachelorgrad e.l., NVF=fagarbeidere, NVA=studiespesialiserende videregående, NGRK=utdanning under vgs-nivå

Kilde: Cappelen m.fl. 2013:21

Figur 3 viser at de generelle tendensene er økt behov for fagarbeidere og arbeidstakere med kompetanse på bachelor-nivå. Figuren viser en kraftig reduksjon i antall sysselsatte uten fullført videregående opplæring siden 70-tallet. I årene framover forventer SSB at sysselsettingen blant de som ikke har fullført videregående opplæring og de som har studiespesialiserende videregående opplæring som høyeste fullførte utdanning vil stabilisere seg på et relativt lavt nivå.

SSB anslår en underdekning på 90 000 fagarbeidere i 2035.

Næringsstrukturen i hovedstadsregionen skiller seg fra resten av landet ved at tjenestesektoren utgjør en svært stor del av verdiskapningen og arbeidsplassene, mens industrisektoren og primærnæringen utgjør en mindre del enn ellers i landet. Sammenholder vi framskrivningene fra SSB med hovedstadsregionens egenart, finner vi en forventning om store underskudd på fagarbeidere i primærhelsetjenesten, bygg- og anleggsbransjen og servicesektoren (Cappelen m.fl. 2013:29, Gjefsen m.fl. 2012:60). I tillegg forventer SSB et betydelig underskudd av helsepersonell med høyere utdanning (sykepleiere og vernepleiere), barnehagelærere og allmennlærere samt ingeniører og andre med høyere utdanning i realfagene (Gjefsen m.fl. 2012:58-62). NHOs kompetansebarometer viser at NHOs medlemsbedrifter i Akershus vil ha behov for flere fagarbeidere innenfor bygg- og anleggsteknikk, teknikk og industriell produksjon og elektrofag, samt bygningsingeniører, elektroingeniører og maskiningeniører (Solberg m.fl. 2015).

I årene framover forventer SSB et overskudd av kompetanse på mastergradsnivå innenfor økonomi og administrasjon, samfunnsfag og juss samt på bachelor- og mastergradsnivå innenfor humanistiske fag og kunstfag.

Utfordring:

Det vil bli mangel på fagarbeidere i mange bransjer i årene framover.

Kapittel 3: Rekruttering til yrkesfagene

Rekrutteringen til yrkesfagene har blitt dårligere de siste årene, og mange, deriblant regjeringen, setter dette i sammenheng med statusen til yrkesfagene. I dette kapitlet skal vi se nærmere på rekrutteringen til yrkesfagene i Akershus. Vi skal se på utviklingen i elevenes søkemønster og det faktiske inntaket til videregående opplæring. Vi vil vise at kjønnsstradisjonelle valg hemmer rekrutteringen til flere yrkesfag og at voksne utgjør en stor andel av nye fagarbeidere. Deretter vil vi se nærmere på statusbegrepet og behovet for å øke interessen for yrkesfagene før vi ser på muligheter til å styre elevene inn mot etterspurt kompetanse gjennom å endre dimensjoneringen av opplæringstilbudet. Til slutt vil vi se på rådgivernes rolle og hva og hvem som påvirker elevenes valg av utdanning.

Elevtallsvekst, søkemønster og inntak til Vg1

Ønskesituasjon

SSB og NHO forteller om mangel på fagarbeidere innenfor primærhelsetjenesten, bygg- og anleggsbransjen, servicesektoren, teknikk og industriell produksjon og elektrofag. Akershus fylkeskommune ønsker å møte denne etterspørselen gjennom å gi flere ungdommer opplæring i disse fagene, samtidig som vi vil opprettholde antallet elever på andre yrkesfaglige utdanningsprogram.

Nåsituasjon

Akershus fylkeskommune har størst antall søkere til videregående opplæring av alle fylkene i Norge og har hatt en vekst i elevtallet de seinere år. Antall elever i videregående skoler økte med nesten 6 000 fra 2001 til 2008, men økningen har siden flatet ut. Skoleåret 2014/2015 gikk det om lag 21 500 elever på fylkeskommunens videregående skoler og vi forventer at elevtallet vil fortsette å øke med drøyt 1700 fram mot 2022. Den store elevtallsveksten er et godt utgangspunkt for å møte hovedstadsregionens behov for kompetanse, men endringer i elevenes søkemønster gjør at det i samme periode har blitt færre elever som søker yrkesfag. Tabell 1 viser utviklingen i søkemønsteret i fylket under ett og per region fra 2006 og fram til 2015.

Tabell 1. Andel søkere til studieforbereende og yrkesfaglige utdanningsprogram på Vg1 fordelt per region og for hele fylket 2006-2015. Per 1. mars*

Skoleår	Asker og Bærum		Follo		Romerike		Akershus samlet	
	ST	YF	ST	YF	ST	YF	ST	YF
2006/2007	68,4	31,6	57,8	42,2	44,9	55,1	55,2	44,8
2009/2010	69,1	30,9	54,9	45,1	46,6	53,4	55,6	44,4
2012/2013	71,0	29,0	58,8	41,2	52,3	47,7	59,5	40,5
2015/2016	76,2	23,8	64,6	35,4	57,1	42,9	64,5	35,5

*) Søkere til tilrettelagt opplæring er ikke med i tallene.

Som tabellen viser, er det store regionale forskjeller i søkningen, men situasjonen for fylket sett under ett er at bare 35,5 prosent av elevene søker yrkesfaglig Vg1 (2015/2016). På landsbasis er det til sammenligning en tilnærmet jevn fordeling, med en svak overvekt av søkere til yrkesfaglige utdanningsprogram (Utdanningsdirektoratet 2015a).

Søkernes fordeling på ulike utdanningsprogram har også endret seg. Tabell 2 viser trendene gjennom de siste 10 årene.

Tabell 2. Andel søkere til Vg1 per utdanningsprogram for hele fylket. Ordinære utdanningsprogram. Per 1. mars.

Utdanningsprogram	2006	2010	2015
Idrettsfag	8,9	8,7	9,4
Musikk, dans og drama	5,9	5,7	4,4
Studiespesialisering	40,4	42,6	50,7
Bygg- og anleggsteknikk	5,4	3,7	2,5
Design og håndverksfag	5,2	3,2	2,1
Elektrofag	5,6	6,5	7,4
Helse- og oppvekstfag	7,3	8,0	8,0
Medier og kommunikasjon	9,4	12,3	5,0
Naturbruk	1,3	1,1	1,3
Restaurant- og matfag	2,0	1,2	2,1
Service og samferdsel	3,5	3,5	3,4
Teknikk og industriell produksjon	5,1	3,6	3,6

Tabellen viser at søkningen er stabil eller nedadgående for bygg- og anleggsteknikk, helse- og oppvekstfag og teknikk og industriell produksjon til tross for at arbeidslivet i stadig større grad vil etterspørre fagarbeidere innenfor disse yrkene. Søkningen til design og håndverk er også nedadgående. Søkningen til elektrofag har imidlertid økt i tråd med kompetansebehovet.

Inntaket viser at den faktiske forskjellen mellom yrkesfaglige og studieforberevende utdanningsprogram er mindre enn søkertallene gir inntrykk av. I perioden 2006-2014 sank søkningen til yrkesfaglige utdanningsprogram fra 44,8 til 35,5 prosent, mens antall inntatte elever på yrkesfaglige utdanningsprogram sank fra 47 til 41 prosent. Også her er det store regionale forskjeller. I Asker og Bærum og Follo er antall elever inntatt på yrkesfaglige utdanningsprogram kun redusert med to prosentpoeng, mens reduksjonen på Romerike er på hele ti prosentpoeng i perioden 2006-2014 (Akershus fylkeskommune 2010-2015).

Utfordringer:

- Det er et misforhold mellom elevenes utdanningsønsker og arbeidslivets behov for kompetanse.
- For få elever søker yrkesfaglige utdanningsprogram.
- Søkningen til bygg- og anleggsteknikk og design og håndverk er halvert de siste ti årene. I samme periode er søkningen til teknikk og industriell produksjon redusert, mens søkningen til helse- og oppvekstfag er stabil til tross for økt behov.

Fag- og yrkesopplæring og kjønn

Ønskesituasjon

Elevenes utdannings- og yrkesvalg bør bygge på evner og interesser, ikke kjønn. Det gir et størst mulig rekrutteringsgrunnlag for yrkesfagene. Det bør være et mål å rekruttere flere jenter til fag- og yrkesopplæringen generelt, siden denne som helhet er svært mannsdominert. En økt rekruttering av jenter vil også kunne bidra til målet om flere fagarbeidere.

Jenter i Bil og Elektro er et samarbeidsprosjekt mellom NELFO, Norsk Teknologi og flere andre organisasjoner. Prosjektet er ment å styrke rekrutteringen av jenter til elektrofagene og har som eksplisitt mål å øke jentandelen i elektrobransjen til 20 prosent innen 2020.

Menn i helse er et unikt prosjekt for menn mellom 26-55 år som mottar egnet ytelse fra Nav. De tilbyr et komprimert utdanningsløp fram til fagbrev som helsefagarbeider. Deltakerne får økonomisk støtte mens de utdanner seg og jobbmulighetene er svært gode. Hittil har 132 menn påbegynt utdanningsløpet. Så langt har 25 av disse tatt fagbrevet og de har alle i dag en jobb å leve av.

Nåsituasjon

I Akershus er en knapp tredjedel (31,2 prosent i 2014) av lærlingene jenter. Dette tallet har ligget relativt stabilt de siste fem årene og 3-4 prosentpoeng over det nasjonale gjennomsnittet. At guttene er i flertall blant lærlingene henger sammen med at lærepllassene i større grad fins på de tradisjonelt «guttedominerte» utdanningsprogrammene bygg- og anleggsteknikk, elektrofag og teknikk og industriell produksjon enn på de «jentedominerte» utdanningsprogrammene design og håndverk og helse- og oppvekstfag.

Utfordring:

- Det svært kjønnsdelte søkermønsteret reduserer rekrutteringsgrunnlaget til de fleste av yrkesfagene og er derfor en utfordring i arbeidet med å øke antall fagarbeidere.

Økt status for yrkesfagene – en forutsetning for økt rekruttering?

Ønskesituasjon

Fagarbeidere utfører viktige samfunnsoppgaver og har en kompetanse arbeidslivet etterspør. Yrkesfag bør derfor være like attraktive og respekterte som akademiske fag.

Nåsituasjon

Mange har understreket behovet for å øke statusen til yrkesfagene, men det er ofte uklart hva dette innebærer og hvordan det skal gjøres. Statusbegrepet har flere betydninger, men i dagligtalen knytter vi gjerne status til prestisje og graden av respekt og aktelse.

Visse yrker har høyere status – eller prestisje – enn andre, og det er en utbredt oppfatning at akademiske utdanninger har høyere status enn yrkesfaglige. I en undersøkelse Norstat gjennomførte for entreprenørselskapet Backegruppen i 2014 svarte ni av ti at de ser på bygg- og anleggsfagene som viktige og samfunnsnyttige yrker. 73 prosent av de under 30 år svarer likevel at de mener bygg- og anleggsutdanning har lav status. 65 prosent mener det samme om elektrofagene. For helsefagene svarer 64 prosent at helsefagene har lav status. Til sammenligning svarer 80 prosent at studiespesialisering har høy status (Sjøberg 2014). Samtidig er kunnskapen om yrkesfagene gjennomgående lav. Forskning viser for eksempel at yrkesfag for svært mange er et negativt valg. Elevene ønsker ikke mer allmennfag, men interessen for og kunnskapen om det enkelte yrkesfaget er ofte uklar (Olsen og Reegård 2013).

Visste du at du kan ta deler av fag- og yrkesopplæringen i utlandet? Hvert år reiser 50 lærlinger fra Oslo og Akershus på 3 måneders utplassering i bedrifter i Europa. Flere skoler har i tillegg samarbeid med bedrifter i utlandet om praksisperioder på 2-4 uker.

Forskjellige utdanningers og yrkers status er knyttet til holdninger. Holdninger kan være vanskelige å påvirke, men kunnskap kan påvirke ungdommenes valg. For å oppnå formålet i yrkesfagløftet, nemlig å øke antallet fagarbeidere dimensjonert etter arbeidslivets behov for kompetanse, mener vi det er mer fruktbart å ha som mål å *øke interessen* for yrkesfagene enn å øke statusen gjennom å endre holdningene.

Utfordring:

- Elever, foresatte og andre har for lite kunnskap om og interesse for yrkesfagene

Dimensjonering av opplæringstilbudet

Ønskesituasjon

Det er godt samsvar mellom elevenes valg av utdanning og arbeidslivets behov, og alle nyutdannede får relevant jobb eller studieplass.

Nåsituasjon

Arbeidslivets behov for kompetanse og elevenes ønsker er ikke sammenfallende. I forbindelse med innføringen av Reform 94 mente LO og NHO at utdanningsmyndighetene måtte legge større vekt på arbeidslivets behov og ikke bare imøtekomme elevenes og skolens interesser (Nyen og Tønder 2014:73-74). Ifølge opplæringsloven skal yrkesopplæringsnemnda fremme arbeidslivets behov og synspunkter overfor fylkeskommunen og være et rådgivende organ for å sikre en dimensjonering av opplæringstilbudet i samsvar med arbeidslivets behov. Yrkesopplæringsnemnda i Akershus kommer imidlertid i beskjeden grad med innspill til dimensjoneringen av opplæringstilbudet. I tillegg har fylkestinget besluttet at flest mulig skal få oppfylt førsteønsket sitt ved søking til videregående opplæring. Arbeidslivets parter har derfor i dag svært begrenset innflytelse på dimensjoneringen av opplæringstilbudet i Akershus.

Utfordring:

- Er det mulig å styre elevene inn mot utdanningsprogram som gir kompetanse som arbeidslivet etterspør gjennom dimensjoneringen av opplæringstilbudet?

Fylkestinget kan beslutte at andelen elevplasser på studieforbereidende utdanningsprogram skal reduseres og at andelen elevplasser på yrkesfaglige utdanningsprogram skal økes. Dette vil i så fall innebære at færre elever får innfridd førsteønsket sitt. Forskrift til opplæringsloven gir imidlertid søkerne rett til inntak på ett av tre søkte utdanningsprogram. Svært mange elever setter opp tre studieforbereidende utdanningsprogram i søknaden sin og må derfor tilbys ett av disse. Forrige skoleår var det kun ca. 250 søkere til Vg1 som hadde studieforbereidende utdanningsprogram som førstevalg og yrkesfaglig utdanningsprogram som andrevalg.

Å styre søkerne mot yrkesfag ved å tilby elevene et lavere ønske kan få flere uheldige konsekvenser. I studien *Bortvalg og kompetanse* påviste Markussen m.fl.(2008:13) at elever som får førsteønsket oppfylt i større grad fullfører og består videregående opplæring. Styrt dimensjonering mot yrkesfaglige utdanningsprogram kan dessuten medføre flere omvalg, noe som utløser ett års utvidet rett til videregående opplæring. Dette er kostbart både for elevene og fylkeskommunen.

Utfordring:

- Dimensjonering av opplæringstilbudet for å møte arbeidslivets behov kan føre til at færre fullfører og består videregående opplæring
- Arbeidslivets parter har begrenset innflytelse på dimensjoneringen av opplæringstilbudet i Akershus.

Rådgivning

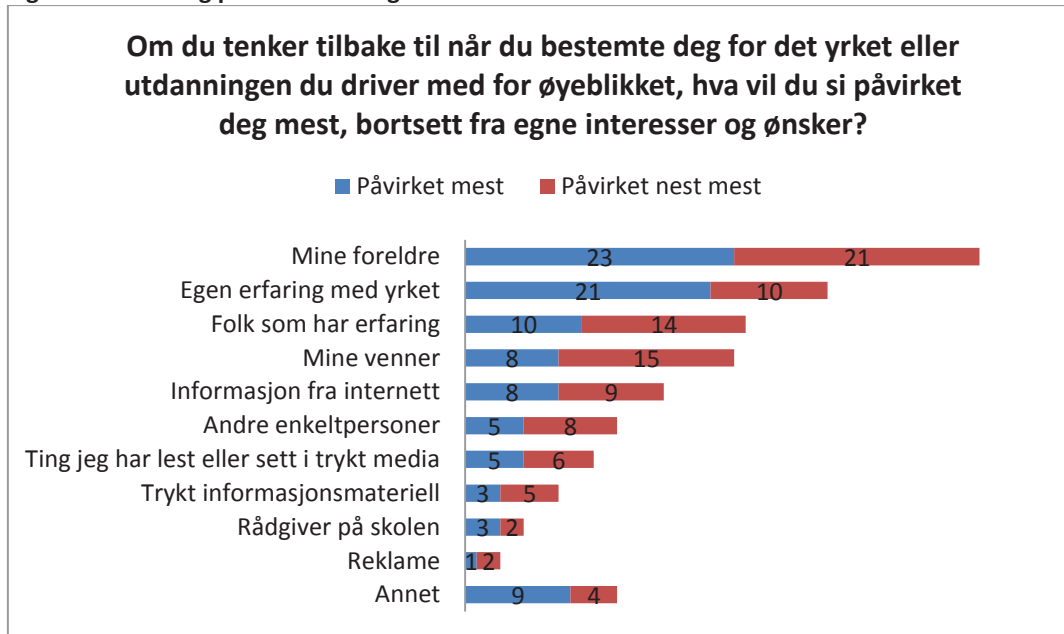
Ønskesituasjon

Rådgivning skal hjelpe elevene til å treffe riktig valg av utdanning og yrke basert på elevenes interesser, forutsetninger og framtidsutsikter. Lærere og rådgivere i ungdomsskolen må formidle, både til elever og foresatte, at fag- og yrkesopplæring er likeverdig med andre utdanningsløp. Det må ikke være slik at rådgivere og andre kun anbefaler studieforbereidende løp til elever med gode karakterer og yrkesfag til elever med svakere karakterer. Det bidrar til å forsterke utbredte holdninger og myter om at fag- og yrkesopplæring ikke stiller krav til teoretiske kunnskaper, bare til praktiske ferdigheter. Det må heller ikke være slik at vi rutinemessig veileder gutter inn i mannsdominerte yrker og jenter inn i kvinnedominerte yrker. Rådgivningen må i stedet omfatte informasjon om mulighetene til å ta utradisjonelle yrkesvalg, både for jenter og gutter. Videre må rådgivningen omfatte informasjon om ulike lærefag og yrker og framtidsutsiktene på arbeidsmarkedet.

Survival skills i Danmark er et eksempel på et vellykket tiltak som har økt både elever og foresattes interesse for og kunnskap om yrkesfagene gjennom bruk av virtuelle spill. Les mer og se film på:
<http://www.survivalskills.dk>

Rådgivning har begrenset effekt. En undersøkelse fra 2011 viser at rådgiverne kommer langt ned på listen over hva og hvem som påvirker elevenes utdanningsvalg.

Figur 3. Påvirkning på elevenes valg

Kilde: Hänninen og Haugen 2011

Figur 3 viser at foreldrene er de som påvirker ungdommene mest. Rådgiverne må derfor gi informasjon til elevenes foresatte om valgmulighetene i videregående opplæring. Etter foreldrene er det egen erfaring med yrket samt folk som har erfaring med yrket og venner som har størst påvirkningskraft. Kontaktlæreren, som oftest har nærere relasjon til eleven og foresatte enn rådgiveren, bør ha god kjennskap til fag- og yrkesopplæring og mulighetene innenfor de ni yrkesfaglige utdanningsprogrammene. I tillegg er det viktig å ha arenaer der ungdomsskoleelevene får prøvd ut ulike yrkesfag.

Mange elever får sitt første møte med fag- og yrkesopplæringen på ungdomsskolen gjennom fagene utdanningsvalg og arbeidslivsfag. Dersom elevene gjennom disse fagene hospiterer på videregående skoler eller i bedrifter, gir det et mer realistisk og bedre grunnlag for valg av opplæringsløp. Arrangementer som utdanningstorg og åpen dag kan bidra til at elever og foresatte får mer kunnskap om og interesse for yrkesfagene. Ungdomsskoleelevene kan også få verdifull kunnskap om fag- og yrkesopplæringen ved at skolene inviterer bedrifter, opplæringskontorer eller faglærere fra den videregående skolen for å informere elevene og la dem prøve ut ulike yrkesfag.

Nåsituasjon

Elever begrunner gjerne valg av studieforbereende utdanningsprogram med at de vil holde «alle muligheter åpne». SSBs beregninger av framtidens kompetansebehov viser at etterspørselen etter arbeidstakere med studieforbereende videregående opplæring som høyeste fullførte utdanning vil være lav i årene framover. Samtidig vil det være stor mangel på fagarbeidere i flere bransjer.

Det fins mange muligheter for videreutdanning etter fag- eller svennebrev som ikke forutsetter påbygg til studiekompetanse, deriblant mesterbrev, fagskole, og y-veien. God informasjon og rådgivning om videreutdanningsmulighetene – både til elever og foresatte – vil kunne bidra til at flere elever velger å fullføre den yrkesfaglige utdanningen med et fag- eller svennebrev.

Mesterbrev

Mesterbrevordningen omfatter 73 lærefag innenfor byggfag, verkstedhåndverksfag, estetiske fag, næringsmiddelfag, grafiske fag, møbel- og trefag og bilfag. For å kunne søke om mesterbrev må du ha fag- eller svennebrev i et mesterfag, ha arbeidet i faget i minst seks år eller ha arbeidet i faget minst to år etter fag- eller svenneprøve. Mesterutdanningen er lagt opp slik at en kan ta utdanningen på deltid over to år ved siden av jobb. Du oppnår mesterbrevet etter beståtte eksamener i mesterutdanningen, men du kan også søke om mesterbrev etter tilsvarende godkjent utdanning, slik som fagskoleutdanning.

Fagskole

Fagskoleutdanning er yrkesrettede videreutdanninger som bygger på videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse. Omfang på utdanningene er minimum et halvt studieår og maksimum to studieår. Fagskoleutdanningene skal gi studentene kvalitetssikrede, fleksible og arbeidsmarkedsrettede utdanningstilbud som er tilpasset ny teknologi, nye trender og krav i yrkeslivet. Fagskoletilbudet er et satsingsområde for å skape attraktive karriereveier og kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen utropte 2015 til fagskolens år (Mørland 214). Antall studenter er økende.

Y-veien

Y-veien er en yrkesfaglig vei til enkelte universitets- og høyskolestudier som ikke stiller krav til generell studiekompetanse eller forkurs. Opptak til studiene forutsetter relevant fag- eller svennebrev eller yrkeskompetanse fra videregående skole. Y-veisstudiene er spesielt tilrettelagt personer med yrkesfaglig bakgrunn. Tilpasningen innebærer at førsteåret på ingeniørstudiene har mer teoretiske fag, som matematikk og fysikk, og mindre praksis enn på ordinære ingeniørutdanninger. Utdanningene omfatter en rekke ingeniørutdanninger innen blant annet byggfag, elektro, data, elektronikk, prosess teknologi, automasjon og elkraftteknikk. Ingeniører med fagbrev er, med sin kombinasjon av praktisk og teoretisk kompetanse, ofte svært ettertraktet arbeidskraft.

Lærlingundersøkelsen viser at bare 57 prosent av andreårslærlingene oppgir at de har fått informasjon om hvilke muligheter som fins for dem når de har avlagt fag- eller svenneprøve. Det gir grunn til å tro at kunnskapen om fag- og yrkesopplæringen er lav også blant foresatte og i befolkningen generelt. Manglende kunnskap gjør at elever og foresatte ikke engang vurderer yrkesfag ved søkningen til videregående opplæring, og kan dessuten bidra til negative holdninger til yrkesfagene.

Veiledningssentrene har, i samarbeid med Strømmen videregående skole, utviklet **foreldrekurs**. Kurset er en blanding av informasjon og praktiske øvelser for foresatte på ungdomsskolen. Kurset er også rettet mot minoritetsspråklige foreldre. Det er oversatt til fem språk, og det inneholder blant annet caseoppgaver som skal illustrere hvilke muligheter som ligger i utdanningssystemet. Se film om prosjektet: <http://nafo.hioa.no/fag/filmer/skole-hjem-samarbeid/>

Vi har tidligere referert til en undersøkelse som viser at rådgivning har begrenset effekt. Likevel blir rådgivere, både i ungdomsskolen og i videregående skole, gjerne trukket fram som nøkkelpersoner i rekrutteringen av elever til yrkesfag. Det er gjennomført en rekke tiltak for å øke rådgivernes kompetanse, og fylkestinget vedtok i juni at Akershus fylkeskommune skal sikre at rådgiverne på ungdomstrinnet og i videregående skole får styrket kompetanse om yrkesfaglige utdanningsprogram innen utgangen av 2017. Det er ikke gjennomført tilsvarende tiltak for å styrke lærernes kompetanse om fag- og yrkesopplæringen.

Utfordringer:

- Rådgivning og informasjon må i større grad rettes mot elevenes foresatte ettersom det er disse som har størst påvirkningskraft på elevenes valg.
- Elever på grunnskolen har for liten praktisk erfaring med yrkesfagene.
- Lærlingene har begrenset kunnskap om mulighetene med fag- og svennebrev.

Kapittel 4: Overgang til lære plass

Vi når ikke målet om flere fagarbeidere dimensjonert etter arbeidslivets behov kun ved å øke søkningen til yrkesfaglige utdanningsprogram. Flere elever på disse utdanningsprogrammene må også gjennomføre yrkesfagløpet fram mot et fag- eller svennebrev innenfor bransjene hvor vi vet det er eller vil bli mangel på arbeidskraft.

I dette kapittelet ser vi på hva elevene på yrkesfaglig Vg2 søker. Vi ser også på andre grupper som kan bidra til at vi kan møte arbeidslivets behov, slik som elever i lærekandidatordningen og voksne. Til sist vurderer vi behovet for flere lære plasser, både i offentlig sektor og i næringslivet.

Rekruttering og formidling til lære plass

Ønskesituasjon

Vi ønsker at flere skal søke og få lære plass innenfor primærhelsetjenesten, bygg- og anleggsbransjen og servicesektoren for å møte etterspørselen fra arbeidslivet. Samtidig ønsker vi å opprettholde antallet fagarbeidere innen teknikk og industriell produksjon, restaurant- og matfag og design og håndverk.

Nåsituasjon

Til tross for elevtallsveksten i Akershus, har ikke antallet søkere til lære plass økt tilsvarende. Antallet søkere til lære plass ved søknadsfristen 1. mars har i derimot vært stabilt på mellom 1100-1200 de siste ti årene. Disse tallene omfatter alle søkere uavhengig av rettsstatus, det vil si både ungdom og voksne. Det har vært små årlige variasjoner og en svak økning i søkning de siste fem årene, med en relativt kraftig økning i 2015 (1382 søkere). Av disse søkerne utgjør søkerne med ungdomsrett mellom 1000-1100.

De fleste elevene på yrkesfag blir ikke fagarbeidere. Til tross for at drøyt 80 prosent fullfører og består yrkesfaglig Vg2 – samlet for alle utdanningsprogram og sett over en femårsperiode – er det kun 25 prosent av elevene som søker og får lære plass i Akershus. Dette er nest lavest i landet. På nasjonalt nivå har én av tre elever i yrkesfaglig Vg2 overgang til lære plass.

Hele 26 prosent av akershuselevne på yrkesfaglig Vg2 søker og begynner på påbygg til studiekompetanse. Akershus er dermed det eneste fylket der andelen elever som søker påbygg er større enn andelen som søker lære plass. (Utdanningsdirektoratet 2015b). Påbygg til studiekompetanse er et krevende løp. Andelen som fullfører og består har vært økende de siste årene, men fortsatt er det bare ca. 65 prosent av elevene som lykkes (2014). Etterspørselen etter arbeidstakere som ikke har fullført videregående opplæring eller som har studiespesialiserende som høyeste fullførte utdanning er lav. For mange ville derfor lære plass og fagbrev gitt bedre karriereutsikter.

Ikke alle som søker får lære plass, men antallet søkere som blir formidlet til lære plass har økt noe de seinere årene. Per 1. oktober har prosent formidlete økt fra 65,8 prosent i 2010 til 70,6 i 2014. I dette tallet er alle søkerne regnet med, også søkere som ikke har fullført og bestått Vg2.

Formidlingsprosenten for søkere med ungdomsrett er noe høyere enn for andre rettsstatusgrupper (voksenrett, fullføringsrett, uten rett) og har de siste tre årene ligget på i overkant av 73 prosent. Per 31.12. er formidlingsprosenten for søkerne med ungdomsrett økt ytterligere fra 76,8 prosent i 2012 til 77,9 prosent i 2014 (Akershus fylkeskommune 2011-2015). Dette betyr at det er litt under en tredjedel av alle søkere som ikke får lære plass, mens det blant ungdomsrettssøkerne er drøyt en femtedel som står uten lære plass ved utgangen av året.

Tabell 3 viser at antallet søkere med fullført og bestått Vg2 som har inngått lærekontrakt i perioden 2008/2009 til 2013/2014 varierer over tid og mellom utdanningsprogram, og det er vanskelig å se noen tydelige utviklingstendenser.

Tabell 3. Prosentandel elever med fullført og bestått Vg2 som har overgang til læreplass per 31.12. (Søkere og ikke-søkere).

Utdanningsprogram	08/09	09/10	10/11	11/12	12/13	13/14	Gj.snitt per utd.program
Bygg- og anleggsteknikk	49,6	50,6	56,3	67	74,4	66,8	60,8
Design og håndverk	22,5	28,1	25,7	25	27,1	35	27,2
Elektrofag	42,9	42,8	42,8	47,2	44,8	46,1	44,4
Helse- og oppvekstfag	23,2	24,1	23,5	28,8	28,9	26,7	25,9
Naturbruk	21,3	19,7	19,7	15,7	14,8	12,2	17,2
Restaurant- og matfag	59,7	66,3	64,1	66	60,6	59	62,6
Service og samferdsel	29,9	33,8	32,4	27,3	33,5	35,6	32,1
Teknikk og industriell produksjon	52,4	60,7	56,3	56,9	63,0	58,3	57,9

Kilde: Akershus fylkeskommune, 2015a.

Bygg- og anleggsteknikk, restaurant- og matfag og teknikk- og industriell produksjon er utdanningsprogrammene med den største prosentandelen elever med fullført og bestått som har inngått lærekontrakt. Disse utdanningsprogrammene omfatter fag med lang tradisjon for opplæring i bedrift, mens nyere fag som service og samferdsel og helse- og oppvekstfag har mindre overgang til lære.

Utfordring:

- For få elever på yrkesfag søker læreplass etter Vg2.

Lærekandidatordningen

Ønskesituasjon

Lærekandidatordningen er et godt tilbud for elever som ikke har forutsetninger for å nå alle kompetansemålene i læreplanen. Lærekandidatene får opplæring ut fra egne forutsetninger og muligheter, men opplæringen skal gi en kompetanse som er etterspurt av bransjene. Ordningen er dermed helt i tråd med formålet i yrkesfagløftet om å gi opplæring dimensjonert etter arbeidslivets behov.

I et felles politikkdokument fra august 2015 støtter LO og NHO utvidet bruk av differensierte og fleksible opplæringsmodeller, inkludert lærekandidatordningen. Dette viser at partene ser muligheter i arbeidslivet for ungdom som ikke greier å oppnå full kompetanse i form av fag- eller svennebrev. Dette bekreftes i en undersøkelse foretatt av NIFU på oppdrag fra Akershus fylkeskommune som viser at 70 prosent av lærekandidatene er i jobb ett til tre år etter avlagt kompetanseprøve, mot kun 45 blant lære- og praksisbrevkandidatene med avbrutt utdanning og elever med spesialundervisning i større grupper (Markussen 2014). Satsing på lærekandidatordningen kan gi denne gruppen ungdommer en yrkesfaglig grunnkompetanse som arbeidslivet har behov for, og samtidig legge grunnlaget for varig arbeid for elever som ellers ville stått i fare for å falle fra i skolen og seinere ut av arbeidsmarkedet. Flere bør derfor gå inn i lærekandidatordningen.

Nåsituasjon

Lærekandidatordningen har vært et satsingsområde i Akershus fylkeskommune i de siste årene. Vi har likevel ikke klart å øke antallet opplæringskontrakter i samsvar med målsettingene. Eksempelvis hadde fylkeskommunen som målsetting å øke antallet inngåtte opplæringskontrakter fra 47 i 2011 til 100 i 2013, mens resultatet ble 65.

Utfordring:

- For få elever går et planlagt grunnkompetanseløp som lærekandidat, og for få elever i tilrettelagte løp avslutter opplæringsløpet i bedrift.

Voksenopplæring og praksiskandidater

Ønskesituasjon

Det er et mål i samfunnskontrakten at flere voksne skal få mulighet til å formalisere sin kompetanse med fag- eller svennebrev. Vi ønsker også at flere voksne skal gjennomføre yrkesfaglig videregående opplæring for å få flere arbeidstakere med kompetanse som arbeidslivet etterspør. Mange voksne som er ansatt i kommunal sektor har behov for å øke og formalisere sin kompetanse, og vi bør tilby kompetansetiltak (grunnutdanning og videreutdanning) som best mulig samsvarer med kommunenes kompetansebehov. Dette er særlig aktuelt i helse- og omsorgssektoren.

Søkere med voksenrett har rett til ønsket sluttkompetanse. Det gjør at vi ikke kan styre dimensjoneringen etter arbeidslivets behov. Vi bør imidlertid synliggjøre hvilken kompetanse som er etterspurt i arbeidslivet. Mange voksne er i en livssituasjon som innebærer at de har forsørgeransvar, og en del vil derfor motiveres av mulighetene til å komme seg raskt ut i arbeidslivet.

Nåsituasjon

Tilveksten av fagarbeidere er stor blant voksne. Mange blir fagarbeidere i voksen alder, enten gjennom videregående opplæring for voksne, eller som praksiskandidater. Voksne som har fem år eller lengre allsidig praksis i et yrke eller lærefag, kan melde seg opp til fag- eller svenneprøve som praksiskandidat. De siste årene har det vært en betydelig vekst i antall praksiskandidater. I 2009 utgjorde praksiskandidater knapt 33 prosent av alle nye fagarbeidere i Akershus, mot hele 42 prosent i 2013. (Akershus fylkeskommune, 2014a).

Det er veiledningssentrene som har veiledningsansvaret for søkere til videregående opplæring for voksne. I skoleåret 2014-2015 hadde vi, per 01.10.14, 902 elever i videregående opplæring for voksne. Av disse var 559 elever på utdanningsprogram som leder til generell studiekompetanse. Av de 343 elevene på yrkesfag var det 270 elever som fikk videregående opplæring innen helse- og oppvekstfag. De resterende elevene var fordelt innen utdanningsprogrammene elektrofag, bygg- og anleggsteknikk, restaurant- og matfag, service og samferdsel og teknikk og industriell produksjon.

Fylkeskommunen har innledet et samarbeid med kommuner på Nedre Romerike om opplæringstilbud spesielt tilpasset deres behov innenfor helse- og omsorgssektoren. Kommunene skal kartlegge egne kompetansebehov. Med utgangspunkt i disse skal vi vurdere muligheter for tilpasninger av eksisterende tilbud og opprettelsen av nye. Dette omfatter også fagskoletilbud.

Utfordring:

- Søkere med voksenrett har rett til ønsket sluttkompetanse og vi kan derfor ikke styre dimensjoneringen av opplæringstilbudet for denne elevgruppen.

Behov for flere læreplasser

Tilbudet på læreplasser kan variere fra år til år, noe som i stor grad henger sammen med økonomiske konjunkturer. Det er også variasjoner i lærefagene med hensyn til behov for lærlinger. I noen fag er det for få søkere, mens det i andre er for mange i forhold til behovet.

Samfunnskontrakt for flere læreplasser (2012) forplikter Akershus fylkeskommune til å iverksette tiltak for å øke antallet lærekontrakter. Akershus hadde i en økning på drøyt 2 prosent i 2013, likt det nasjonale gjennomsnittet og 1 prosent i 2014, som er 4 prosentpoeng lavere enn landsgjennomsnittet. Til tross for mange tiltak ser det dermed ut til at den nasjonale målsettingen om 20 prosent økning av antallet lærekontrakter i forhold til nivået ved utgangen av 2011, ikke vil nås innen utgangen av 2015 (regjeringen.no 2015). Vi må derfor styrke innsatsen på dette området.

Ønskesituasjon

Dersom alle yrkesfagelevne skal gis en fullverdig utdanning, må de ha mulighet til å fullføre opplæringen gjennom læreplass etter Vg2. Alle kvalifiserte søkere bør derfor få læreplass.

Nåsituasjon i offentlig sektor

Fylkestinget har vedtatt at fylkeskommunen skal arbeide for å motivere kommunene i Akershus til å opprette minimum 100 nye kommunale læreplasser innen utgangen av 2016. Fylkestinget har også vedtatt at Akershus fylkeskommune skal ha som mål å ha minimum 70 læreplasser i egne virksomheter innen utgangen av 2015, og minimum 100 læreplasser innen utgangen av 2016. Fylkestinget har vedtatt tiltaksplaner for å nå disse målene. Planene er gjengitt i tiltaksoversikten.

Fylkestinget ba i junimøtet 2015 om en «konkret plan for hvordan fylkeskommunen bør jobbe overfor kommuner og helseinstitusjoner for å skaffe nok læreplasser innen helsefag». En slik plan vil være en del av den allerede vedtatte tiltaksplanen for flere lærlinger i kommunene som inngår i tiltaksoversikten.

Allerede i juni 2010 vedtok fylkestinget at alle søkere til læreplass i helsearbeiderfaget med bestått Vg1 og Vg2 skal få læreplass. I samme møte ble det også vedtatt at fylkesrådmannen gjennom sin dialog med kommunene ville drøfte inntak av lærlinger og etablering av flere læreplasser i helsearbeiderfaget, og at kommuner med lavt inntak av lærlinger i forhold til folketallet ville bli fulgt opp særskilt.

Fylkesrådmannen har i 2015 besøkt kommuner i Akershus og hatt en dialog med dem rundt inntaket av lærlinger. I kommunene er det flest lærlinger innen helse- og omsorgssektoren, og det har derfor vært rettet spesiell oppmerksomhet rundt disse. Fylkesrådmannen har lagt særlig vekt på to forhold når det gjelder behovet for lærlinger i kommunesektoren: Lærlinger er viktig for å sikre rekruttering av kvalifisert arbeidskraft, og størst behov for faglært arbeidskraft er det innen helse-, oppvekst- og omsorgstjenester. Når det gjelder lærefagene, dreier det seg altså om helsefagarbeidere og barne- og ungdomsarbeidere. Kommunene tar i langt mindre grad inn lærlinger i andre lærefag, selv om de også kan ha behov for slik fagkompetanse.

En NIFU-undersøkelse fra 2014 viser at kommunene tar et stort samfunnsansvar ved å ta inn lærlinger, men det er ikke tilstrekkelig kopling mellom behovet for arbeidskraft og lærlinginntaket (Høst m.fl. 2014). Det er derfor viktig å sikre en god og tett dialog mellom fylkeskommunen og kommunene i arbeidet med å rekruttere et tilstrekkelig antall fagarbeidere til helse-, oppvekst- og omsorgssektoren.

De videregående skolene i nærområdet har et godt samarbeid med Akershus universitetssykehus (Ahus) om prosjekt til fordypning, og Ahus har de siste årene tatt inn flere lærlinger. De har imidlertid

erfart at lærlingene ikke begynner som fagarbeidere, men søker fjerde påbygg etter fullført læretid. Inntak av lærlinger har altså ikke bidratt til å rekruttere flere helsefagarbeidere til sykehuset, og Ahus har derfor innført foreløpig inntaksstopp for nye lærlinger.

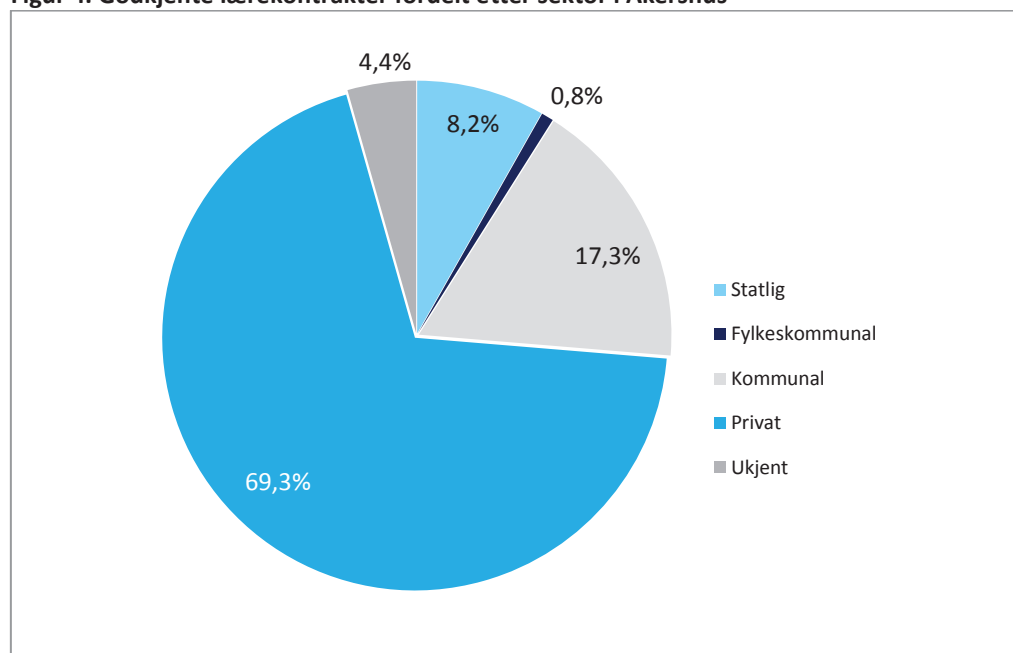
Per oktober 2015 er det uklart om vi når målene om flere læreplasser i kommunene og egne virksomheter.

Nåsituasjon i næringslivet

Lærlingordningen er godt forankret i privat næringsliv der flere bransjer har lang tradisjon for opplæring i bedrift. Stor arbeidsinnvandring de senere årene har likevel medført at lærlingordningen er under press i flere bransjer.

Akershus fylkeskommune, inkludert fylkeskommunens selskaper, innfører lærlingklausul for egne anskaffelser. Fylkestinget har vedtatt at fylkeskommunen skal ta initiativ overfor kommunene til å vedta en tilsvarende lærlingklausul. Ett av hovedmålene med lærlingklausulen er å skaffe flere ungdommer lære plass. Ny forskrift om offentlige anskaffelser innebærer at fylkeskommunen kan stille krav til at leverandøren må være godkjent lærebedrift. I så fall skal bedriften også ha lærlinger i prosjektet. Slike betingelser kan kun settes dersom det er et klart definert behov for læreplasser i den aktuelle bransjen.

Figur 4. Godkjente lærekontrakter fordelt etter sektor i Akershus

Kilde: Utdanningsdirektoratet (2013). Formidlingstall per 01.12.13.

*) Lærlinger i fylkesadministrasjonen i Akershus registreres i Oslo.

Fylkestinget har vedtatt en rekke tiltak for å nå målet om flere læreplasser i næringslivet i regionen. Disse inngår i tiltaksoversikten. Per oktober 2015 er det uklart om målet om flere læreplasser er nådd.

Utfordring:

- Det er mangel på læreplasser i flere bransjer.
- Flere kvalifiserte søkere til lære plass får ikke lære plass.

Kapittel 5: Opplæring i skole og bedrift

Vi vil øke antall fagarbeidere dimensjonert etter arbeidslivets behov. Hvordan bør opplæringen være hvis den skal gi flere elever lyst til å bli fagarbeidere og gi elever, lærlinger og lærekandidater den kompetansen de trenger i arbeidslivet? I dette kapittelet vil vi foreta en analyse av hvordan vi mener opplæringen bør være og hvordan den er i dag.

De fleste opplæringsløp i fag- og yrkesopplæringen følger 2+2-modellen, der elevene først er to år i skole med praksisperioder i bedrift gjennom prosjekt til fordypning, etterfulgt av to år som lærling eller lærekandidat i en bedrift. De videregående skolene skal gi en best mulig kvalifiserende opplæring slik at elevene starter godt forberedt til opplæring i bedrift. Formidlingsarbeidet og overgangen til opplæring i bedrift bør skje som en naturlig forlengelse av skoledelen, før bedriftene fortsetter opplæringen fram mot bestått fag-, svenne- eller kompetanseprøve.

God opplæring har noen felles kjennetegn, uavhengig av opplæringsarena. Vi vet at læring skjer best når relasjonen mellom den som skal lære og instruktøren eller læreren er god. Vi vet også at den som lærer må vite hva som skal læres, må kunne vurdere hva han/hun kan og samtidig vite hva som er neste skritt i læreprosessen. Målene for den enkelte bør settes av elev og lærer eller lærling/lærekandidat og instruktør i fellesskap. Eleven eller lærlingen/lærekandidaten bør også delta i planleggingen og evalueringen av opplæringen. Det skaper motivasjon og trivsel og øker læringsutbyttet.

Opplæring i skole

Når formålet er å øke antall fagarbeidere dimensjonert etter arbeidslivets behov, er det ikke tilstrekkelig å se på elevenes valg. Vi må også vurdere om kompetansen elevene får gjennom skoleløpet er i tråd med arbeidslivets behov.

Opplæring handler om å opparbeide kompetanse til å løse oppgaver en vil bli stilt overfor i framtida, både i forbindelse med yrkesutøvelse og i hverdagslivet for øvrig. Kompetanse kan defineres som summen av kunnskaper, ferdigheter og holdninger som er nødvendige for å løse problemer eller oppgaver.

Kompetanse er mer enn fagkunnskap. Dersom en elev vet hvordan en riktig innlasting av et vindu skal være (kunnskap), behersker alle arbeidsoperasjoner for å kunne gjøre det (ferdigheter), men ikke ønsker å bruke tid på å gjøre det riktig (holdninger), har eleven vist manglende kompetanse.

Skolen har ofte lagt stor vekt på læring av kunnskaper og ferdigheter, men utvikling av sosial kompetanse og samfunnskompetanse er vel så viktig. I Meld. St. nr. 20 (2012-2013:13) *På rett vei* pekes det på at sosial kompetanse vil bli viktigere i årene framover, og Ludvigsenutvalget etterspør en bredere kompetanseforståelse enn det som framkommer av dagens læreplaner (Kunnskapsdepartementet 2014:66). Dokumentet Den gode akershuskolen (2014b) inneholder en modell som illustrerer det brede kompetansebegrepet. Figur 5 er en justert versjon tilpasset yrkesfagløftet.

Figur 5. Ønsket kompetanse for elever i Akershus

Kilde: etter Akershus fylkeskommune 2014b, tilpasset versjon

God opplæring i skole – kompetanse for framtida

Ønskesituasjon

Elevene på yrkesfaglige utdanningsprogram skal få en opplæring i skole som gjør dem godt forberedt til læretida. Dersom skolen skal kunne forberede elevene på hva som venter dem når de kommer ut i lære, må lærerne ha kjennskap til hva som kjennetegner arbeidshverdagen i en bedrift. Når elevene kjenner krav til effektivitet, nøyaktighet, utholdenhet, sosial kompetanse og oppfølging av bransjespesifikke normer, vil de være bedre forberedt og mer attraktive for bedriftene, enten det handler om inngåelse av lære- eller opplæringskontrakt eller fast ansettelse.

God opplæring er relevant opplæring. Arbeidslivsrelevant opplæring krever samarbeid med arbeidslivet eller reell produksjon i skole. Det er stor forskjell på kvaliteten i opplæringen om elevene trener på ulike arbeidsoperasjoner i kunstige omgivelser og situasjoner, eller om de må arbeide med produkter som skal leveres til kunder som stiller krav til tidsfrister og kvalitet.

Gjennom prosjekt til fordypning får mange elever anledning til å arbeide med reelle arbeidsoperasjoner i bedrifter. Prosjekt til fordypning har vist seg å være den faktoren i Kunnskapsløftet som har den tydeligste effekten på elevenes yrkesvalg, motivasjon for utdanning og mulighet for læreopplæring. For å nå målet om at flere elever søker læreopplæring, bør elevene i størst mulig grad ha praksis i bedrift gjennom prosjekt til fordypning.

Alle elever som ligger an til å fullføre og bestå Vg2 bør ha tegnet lærekontrakt før de avslutter opplæringen på skole, slik at de vet hva som venter etter sommerferien. Gjennom utstrakt bruk av praksisperioder i prosjekt til fordypning bør skolen ha et stort nettverk innenfor relevante bransjer og bistå elevene i søkeprosessen.

Elever som ikke fullfører og består Vg2 er i utgangspunktet ikke kvalifiserte til å fortsette sin opplæring i bedrift. Vi har imidlertid sett at den nødvendige kompetansen ikke er begrenset til det rent faglige, men at elevene også må ha sosial kompetanse og samfunns-, lærings- og metodekompetanse. Vi kan derfor se for oss tre kategorier elever som vil kunne få utfordringer med å få læreplass eller bestå et læreløp:

- elever som er kvalifiserte, men som ikke har nødvendig sosial kompetanse til å være attraktive for bedriftene
- elever som ikke er kvalifiserte og som derfor vil ha utfordringer med å måtte ta opp fag
- elever som verken er kvalifiserte eller har nødvendig sosial kompetanse

Fra forskningsprosjektet *Bortvalg og kompetanse* (Markussen m.fl. 2008) vet vi at elever som etter hvert slutter i skolen, har noen kjennetegn som vi kan fange opp tidlig i skolegangen. I Akershus er det, på bakgrunn av denne forskningen, utviklet en modell for identifisering, kartlegging og oppfølging av frafallsutsatte elever (IKO-modellen). Skolene må bruke IKO-modellen systematisk for å fange opp ungdom med utfordringer før det er for sent. For noen elever handler det om å få tett faglig hull slik at de er kvalifiserte til å gå ut i lære. For andre handler det om å jobbe med å forbedre den sosiale kompetansen. I situasjoner der elevens utfordringer er for store, må det startes et alternativt opplæringsløp mot et realistisk mål, fortrinnsvis gjennom lærekandidatordningen.

Mens det er nokså enkelt å identifisere elever med mangelfull faglig kompetanse, er det vanskeligere å identifisere elever som mangler sosial kompetanse eller samfunnskompetanse. En forutsetning for å kunne bruke IKO-modellen systematisk og målrettet innen yrkesfag er at både lærere og rådgivere kjenner bedriftenes og bransjenes forventninger og krav, slik at de kan vurdere den enkelte elevs kompetanse opp mot dette. Det bør være et mål at skolene til jul i Vg2 har god oversikt over hvilke elever som mangler nødvendig kompetanse og kvalifikasjoner for å kunne få læreplass. Disse elevene må deretter få individuell oppfølging med mål om å gå ut i lære etter fullført Vg2.

Nåsituasjon

I Lærlingundersøkelsen får lærlingene spørsmål om lærerens innsikt i hva som venter elevene i læretida. Lærlingenes svar på disse spørsmålene er blant de dårligste resultatene i undersøkelsen. I en kartlegging foretatt som et ledd i arbeidet med strategiplanen etterlyser både opplæringskontorer og lærlingansvarlige i kommuner i Akershus mer kjennskap til arbeidslivets normer og regler hos lærlingene. Disse funnene indikerer at det er behov for en gjennomgang av skolenes arbeid med å gjøre elevene forberedt til læretida, ikke bare faglig, men også sosialt.

Samtidig ble det også gjennomført en kartlegging blant skolene om bruk av prosjekt til fordypning. Skolene rapporterer at det er en differensiert bruk av prosjekt til fordypning på Vg1 med fleksibilitet i mengde praksis tilpasset den enkelte elev. Det er tett oppfølging fra skolen i arbeidspraksisperiodene og det legges vekt på elevens egenvurdering. De fleste elever i Vg2 har prosjekt til fordypning i bedrift. Skolene samarbeider med instruktør på praksisplass og vurderer fortløpende muligheten for læreplass. På noen skoler underviser Vg2-faglærere i prosjekt til fordypning på Vg1, slik at de blir kjent med elevene før de begynner på Vg2. Det gir en god start og elevene kommer ofte lengre i løpet av et år enn når lærerne må begynne fra start.

Alle skolene i Akershus har tatt i bruk IKO-modellen, men kvaliteten på oppfølgingen av manglende kompetanseoppnåelse er varierende. Mange elever har høyt fravær, noe som gjør dem lite attraktive som lærlinger. Kartleggingen blant opplæringskontorene og lærlingansvarlige i kommunene våren 2015 viser at flere erfarer at det høye fraværet vedvarer når ungdommene har blitt lærlinger. Tilbakemeldingene i kartleggingen avdekker dessuten at en god del lærlinger mangler sosial kompetanse og samfunnskompetanse. Enkelte mangler også fagkompetanse. Opplæringskontorene og lærlingansvarlige i kommunene antyder at skolen bør ta et spesielt stort ansvar for at elevene

tilegner seg sosial kompetanse, samfunnskompetanse og læringskompetanse, for fag- og metodekompetanse kan ungdommene tilegne seg i læretida.

Mange skoler jobber systematisk for å skaffe læreplasser til elevene og hjelper elevene i søkeprosessen. Skolene arrangerer også jobbsøkerkurs i samarbeid med veiledningssentrene. De siste årene har det vært en tendens at elevene inngår lærekontrakter på et tidligere tidspunkt enn før, men det er uvisst om dette har betydning for det endelige antallet inngåtte kontrakter hvert år.

Utfordring:

- En del elever oppnår ikke tilstrekkelig kompetanse i løpet av skoletida til å starte et læreløp i bedrift.

Lærernes kompetanse

Ønskesituasjon

Et tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere er en forutsetning for god opplæring i skole. Yrkesfaglærere skal ha fag- eller svennebrev og lærerutdanning i tillegg til erfaring fra arbeid som fagarbeider. Mange bransjer er imidlertid i rask endring, og skolene må ha rutiner for å sikre at lærerne holder seg oppdaterte om utviklingen i de enkelte bransjene.

De siste årene har mange bransjer fått strengere standarder som fortløpende oppdateres, og stadig mer omfattende dokumentasjonssystemer. Dette stiller nye krav til kompetanse hos fagarbeiderne. Gode grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og bruk av digitale verktøy er en forutsetning for å mestre disse oppgavene. Læreplanene i alle fag vektlegger disse ferdighetene, men fellesfaglærerne har et spesielt ansvar for å yrkesrette sin undervisning. Kunnskap om bransjenes egenart er dermed like vesentlig å inneha for fellesfaglærere som for yrkesfaglærere. Det er derfor viktig at skolene har arenaer for tverrfaglig samarbeid.

Nåsituasjon

Rekruttering av yrkesfaglærere er en utfordring innenfor flere av yrkesfagene, og en kartlegging i 2014 viste at rekrutteringsbehovet i Akershus utgjorde 57 stillinger. Høy gjennomsnittsalder på lærerne gjør at vi forventer at rekrutteringsproblemene øker i årene framover. Det er fagområdene teknikk og industriell produksjon, elektrofag og bygg- og anleggsteknikk som har de største rekrutteringsutfordringene, trolig på grunn av store lønnsforskjeller mellom jobbene i industrien og læreryrket. Akershus har i samarbeid med Høgskolen i Oslo og Akershus satset på yrkesfaglærerutdanning. I 2014 manglet 12 prosent av yrkesfaglærerne i Akershus godkjent lærerutdanning, men to tredeler av disse var da under utdanning (Grande m.fl. 2014).

Utdanningsmyndighetene satser på kompetanseheving av yrkesfaglærere, og har invitert alle fylkeskommunene til å delta. I forbindelse med søknad om midler, har Akershus fylkeskommune utarbeidet en plan for faglig oppdatering av yrkesfaglærere. Planen inngår som et tiltak i yrkesfagløftet.

De nasjonale prosjektene FYR (fellesfag, yrkesretting og relevans) og Hospiteringsprosjektet er begge eksempler på tiltak som skal bedre det tverrfaglige samarbeidet, og Akershus fylkeskommune deltar i begge prosjektene. Ved å etablere tettere samarbeid mellom fellesfag- og yrkesfaglærere, skal FYR-prosjektet gjøre undervisningen i fellesfagene mer yrkesrelevant. Gjennom hospiteringsordningen kan også fellesfaglærerne hospitere i bedrift og verksted eller på byggeplass på egen eller annen skole.

Utfordringer:

- Det er vanskelig å rekruttere yrkesfaglærere innenfor teknikk og industriell produksjon, elektrofag og bygg- og anleggsteknikk.
- Tiltakene for å sikre at lærerne holder seg oppdaterte på bransjenes kompetansebehov er prosjektbaserte og omfatter ikke alle lærere som underviser på yrkesfag.

Opplæring i bedrift

Lærlingene er ansatt i lærebedriften og får lønn. Opplæring i bedrift følger nasjonale læreplaner, utarbeidet av utdanningsmyndighetene og bransjeorganisasjonene i fellesskap. Instruktøren forestår og følger opp den daglige opplæringen, mens den faglige lederen har ansvaret for opplæringen og for at den oppfyller opplæringsloven med forskrifter. Den faglige lederen kan være knyttet til opplæringskontoret eller være ansatt i lærebedriften.

Lærebedriften skal etter loven utarbeide en intern opplæringsplan. I tilfeller der en lærebedrift ikke dekker alle kompetansemålene i læreplanen, skal det framkomme av den interne planen hvordan denne opplæringen skal foregå.

Lærlingenes måloppnåelse og utvikling vurderes gjennom halvårssamtaler og til slutt ved fag- eller svenneprøven. Lærebedriften er pålagt å gi lærlingen en halvårsvurdering som skal beskrive kompetansen til lærlingen når det gjelder kompetansemålene i læreplanverket. I halvårssamtalen skal lærlingen også få veiledning om hvordan han/hun bør arbeide for å øke kompetansen sin. Halvårssamtalen er en anledning for lærlingen til å gi uttrykk for hvordan han/hun oppfatter opplæringen og tilretteleggingen av denne.

Bedriftenes hovedformål er ikke opplæring, men produksjon av varer eller tjenester. Å ha lærling kan imidlertid være lønnsomt for bedriften. Dette avspeiles i 2+2-modellen ved at det andre året av læretida utgjør en verdiskapningsdel.

God opplæring i bedrift – pedagogikk og produksjon

Ønskesituasjon

Opplæring i bedrift skal forberede lærlingen til et yrke som fagarbeider ved å tilby en opplæring med utgangspunkt i de daglige gjøremålene i bedriften. For å bidra til at overgangen blir best mulig, bør lærebedriften ha en mottaksplan. Læreforholdet bør starte med en kartleggingssamtale som sikrer at gjensidige forventninger til opplæringen avklares og at lærlingen får innsikt i ansvarsforhold, personalforhold og rutiner i bedriften.

Den lovpålagte opplæringsplanen bør gi en helhetlig oversikt over lærlingens opplæring og planlagt progresjon. Planen bør ta utgangspunkt i bedriftens arbeidsoppgaver og knytte kompetansemålene i læreplanen til disse, hvilket innebærer å tolke og omsette læreplanens mål til opplæring.

Daglige tilbakemeldinger på hvordan lærlingen løser de ulike arbeidsoppgavene er vel så viktig som halvårssamtalene. Tilbakemeldingene bør ta sikte på å utvikle lærlingens kompetanse i å planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere eget arbeid. Lærlingene må så tidlig som mulig i opplæringsløpet kjenne til hva de må kunne til fag- eller svenneprøven. Mye av vurderingsarbeidet bør derfor være rettet mot å forberede lærlingen til prøven.

Faglige ledere og instruktører må ha god kompetanse knyttet til lærefaget, men de må også ha kompetanse til å gi opplæring i faget. Denne kompetansen kan opparbeides på ulike måter, for

eksempel gjennom kurs i regi av fylkeskommunen, opplæringskontorene eller i samarbeid med andre bedrifter. Slik kompetanse kan også oppnås gjennom fagskoleutdanning. Vi må tilpasse våre kurs til de behov bedriftene har.

LO og NHO vil ifølge sitt felles politikkdokument for fag- og yrkesopplæringen «drøfte hva som skal kjennetegne en god lærebedrift og oppfølging av lærlinger i bedriften». Akershus fylkeskommune utvikler et kvalitetskart for kjennetegn på god fag- og yrkesopplæring i skole og bedrift. Vi ønsker å involvere partene i arbeidslivet ved yrkesopplæringsnemnda og opplæringskontor i dette arbeidet.

Nåsituasjon

Opplæring i skole vil nødvendigvis avvike noe fra realitetene i arbeidslivet, og for mange lærlinger er det en stor overgang å komme ut i arbeidslivet. Vi kartlegger ikke bruken av mottaksplaner og kartleggingssamtaler, men nesten alle lærebedriftene oppgir at de har interne opplæringsplaner i den årlige rapporteringen til fylkeskommunen. Blant lærlingene er det bare 37 prosent som svarer at de har intern opplæringsplan i bedriften. Manglende bruk av planene kan forklare at så mange lærlinger oppgir at de ikke har eller er usikre på om de har intern opplæringsplan. Nesten en av tre frittstående bedrifter oppgir at de bare i liten eller i noen grad bruker planen i opplæringen. Veiledningssentrene følger opp opplæringskontorer og lærebedrifter som rapporterer at de enten ikke har intern opplæringsplan eller at de i liten grad bruker planen.

Svært få lærebedrifter oppgir at de gjennomfører vurderingssamtaler sjeldnere enn hvert halvår. Veiledningssentrene følger opp disse bedriftene. Blant lærlingene oppgir ca. 32 prosent at de har vurderingssamtaler sjeldnere enn hvert halvår eller aldri. Samtidig svarer ca. 72 prosent av lærlingene at de vet hva de skal kunne til fag- eller svenneprøven. Dette er et relativt lavt antall med tanke på at 80 prosent av lærlingene som deltar i undersøkelsen skal avlegge prøven i løpet av 3-12 måneder.

Lærlingundersøkelsen kartlegger det daglige vurderingsarbeidet slik lærlingene opplever det, og resultatene viser at et stort flertall av lærlingene får jevnlig tilbakemeldinger som gir retning for videre arbeid.

Det er ingen formelle krav til faglige ledere og instruktører om vurderingskompetanse, men alle godkjente lærebedrifter får tilbud om kurs fra fylkeskommunen. Akershus fylkeskommunes kurstilbud er rettet inn mot lærebedriftens rettigheter, plikter og opplæringsansvar, men omfatter også kursing med formål å øke vurderings- og veiledningskompetansen. Bruken av mottaksplan, interne opplæringsplaner og halvårsvurdering er også et tema i kursene fylkeskommunen tilbyr. I 2014 deltok 479 personer på disse kursene. Mange instruktører og faglige ledere har imidlertid verken deltatt på kursene som fylkeskommunen holder eller tatt annen etterutdanning i veiledning.

Akershus fylkeskommune har, i samarbeid med lærebedrifter, opplæringskontorer og egen fagskole, utviklet et nytt fagskoletilbud, «Veiledning av lærlinger». Formålet med studiet er å kvalitetssikre opplæringen i bedrift gjennom å tilby en formalisert instruktøropplæring. Studenten i dette studiet skal utvikle en reflektert holdning til egen veiledningspraksis som gir best mulig læringsutbytte for lærlingene, styrker kvaliteten på arbeidsplassbasert opplæring og hever status for instruktører og faglige ledere som veileder lærlinger.

Utfordring:

- Selv om de fleste bedriftene har lovpålagte planer er det svært varierende hvor mye planene brukes i opplæringen.
- En del lærlinger vet ikke hva som kreves av dem på fag- eller svenneprøven.
- En del faglige ledere og instruktører har ikke kompetanse til å gi opplæring.

Fra lærling til fagarbeider

Ønskesituasjon

For å få gode fagarbeidere med en kompetanse som etterspørres i arbeidslivet, er det nødvendig å sikre kvaliteten i hele opplæringsløpet, fra Vg1 til avlagt fag- eller svenneprøve. Godt kvalifiserte prøvenemnder er derfor en viktig del av kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen, og yrkesopplæringsnemnda har en viktig rolle siden den skal foreslå medlemmer til prøvenemnder. Vi ønsker å rekruttere dyktige prøvenemndsmedlemmer for å sikre riktig og rettferdig gjennomføring og vurdering av fag- og svenneprøver. Vi må følge opp avvik i gjennomføring eller vurdering av fag- og svenneprøver og vurdere behovet for tiltak dersom strykandelen i et fag forandrer seg.

Nåsituasjon

Mangel på prøvenemndsmedlemmer fører til at enkelte må vente på å få gå opp til fag- eller svenneprøve. I små eller nye fag er det ofte vanskelig å finne faglig kvalifiserte personer som kan påta seg vervet som prøvenemndsmedlem. I en del fag oppnevner derfor fylkeskommunen nemnder i samarbeid med andre fylkeskommuner. Prøvenemndenes vurderingskompetanse sikres ved at det for det første stilles faglige krav for å bli oppnevnt som prøvenemndsmedlem, og for det andre ved at fylkeskommunen kurser prøvenemndene.

Andelen lærlinger som består fag- eller svenneprøven har vært stabil gjennom flere år, og de siste fem årene har beståttandelen nasjonalt ligget på i underkant av 93 prosent for alle kandidater, og for voksne på omtrent 94 prosent (Utdanningsdirektoratet 2014b). Strykandelen i de ulike fagene kan variere fra år til år. Akershus fylkeskommune følger med på utviklingen og vurderer årsakene. Det kan handle om at lærlingene har et så svakt grunnlag fra skolen (strykfag) at det blir umulig å tilegne seg den nødvendige fagkompetansen i løpet av læretida, eller han/hun kan av andre årsaker være for dårlig forberedt til prøven. Det kan også handle om mangelfull opplæring eller en for streng vurderingspraksis hos prøvenemndene. Vi legger derfor stor vekt på å kurse prøvenemnder både i forberedelser til, utforming, gjennomføring og vurdering av fag- eller svenneprøver og kompetanseprøver, for å få en så god kvalitet som mulig på prøvene.

Utfordring:

- Det er vanskelig å til enhver tid ha et tilstrekkelig antall godt kvalifiserte prøvenemndsmedlemmer.

Kapittel 6: Kvalitetsutvikling

For å oppnå gode resultater er det nødvendig med et helhetlig kvalitetssystem som omfatter alle deler av den videregående opplæringen. I dette kapittelet skal vi presentere det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet for fagopplæringen. Deretter beskriver vi sammenhengen mellom kvalitetsvurderingssystemet og et forsvarlig system og hvordan vi kan bruke kvalitetsvurderingssystemet for å oppnå utvikling og oppfylle yrkesfagløftets formål og mål.

Kvalitetsvurderingssystemet for fagopplæringen

Målsettingen for fag- og yrkesopplæringen er å gi et godt læringsutbytte slik at flest mulig elever, lærlinger og lærekandidater gjennomfører videregående opplæring med en kompetanse som kvalifiserer for arbeidslivet eller studier. For å virkeliggjøre denne målsettingen etablerte utdanningsmyndighetene i 2004 et nasjonalt kvalitetsvurderingssystem (NKVS) for skolen med blant annet nasjonale prøver og Skoleporten.

I 2009 ble det besluttet å videreutvikle NKVS til også å dekke fagopplæringen i lærebedrifter. Kvalitetsvurderingssystemet for fagopplæringen (KIF) inngår nå som en del av det helhetlige kvalitetsvurderingssystemet i opplæringen (Kvalitet i opplæringen) og er beskrevet i dokumentet *Kvalitet i fagopplæringen. Beskrivelse av kvalitetsvurderingssystem for skole og lærebedrift* (Utdanningsdirektoratet 2014c). Dette systemet skal gjøre det mulig å vurdere og forbedre kvaliteten på opplæringen i skole og i lærebedrift. Et systematisk arbeid med kvalitet skal bidra til en relevant fag- og yrkesopplæring i et godt læringsmiljø for både elever og lærlinger og til at flest mulig gjennomfører.

I arbeidet med kvalitetsutvikling er det vanlig å dele kvalitetsbegrepet i tre (se figur 6). Resultatkvalitet inneholder målene vi ønsker å oppnå, for eksempel andelen lærlinger med fullført og bestått. For å oppnå gode resultater, må vi utvikle prosesskvalitet. Det kan være gode læringsprosesser, gode relasjoner mellom lærling og instruktør eller målrettet vurdering av lærlingens arbeid og læring. En forutsetning for gode prosesser er strukturkvalitet, eksempelvis planverk for oppfølging av lærlinger og tydelig ansvarsfordeling i fag- og yrkesopplæringen.

Figur 6. Kvalitetstyper

Modell for nasjonalt kvalitetsvurderingssystem for fagopplæringen. Nivået på resultatkvaliteten uttrykker graden av måloppnåelse.

Kilde: Utdanningsdirektoratet 2012

Tabell 7 viser det nasjonale kvalitetssystemets inndeling i tretten kvalitetsområder. Inndelingen skal gjøre det enklere å se sammenhengen mellom virkemidler, vurdering og resultatoppnåelse. Data og statistikk som beskriver variasjoner gir grunnlag for å vurdere hva som kan forbedres på aktuelle kvalitetsområder.

Tabell 7. Kvalitetsområder

Strukturkvalitet	Prosesskvalitet	Resultatkvalitet
1. Persondata om den som er i opplæring	9. Samarbeid skole og lærebedrift	12. Læringsutbytte
2. Fagopplæringens oppbygning og organisering	10. Lokalt arbeid med læreplaner	13. Relevant kompetanse for arbeidslivet
3. Læreplan	11. Læringsprosessen	
4. Dimensjonering		
5. Lærerkompetanse		
6. Instruktørkompetanse		
7. Skolefakta		
8. Lærebedriftsfakta		

Kilde: Utdanningsdirektoratet 2014c

Strukturkvalitet er ytre forutsetninger og rammer som griper inn i prosesskvaliteten. Slik vil strukturkvalitetsområdet *fagopplæringens oppbygning og organisering* henge nøye sammen med prosesskvalitetsområdet *samarbeid skole og lærebedrift*. Tilsvarende henger struktur- og prosesskvalitet tett sammen med resultatkvalitet. God strukturkvalitet i form av hensiktsmessig organisering og god prosesskvalitet i form av tett samarbeid mellom aktørene er nødvendige betingelser for god resultatkvalitet. God struktur- og prosesskvalitet er dermed forutsetninger for et godt læringsutbytte, det vil si en opplæring som gir den enkelte lærling eller lærekandidat en relevant kompetanse for arbeidslivet.

Arbeidet med kvalitetsutvikling handler om å ha god oversikt over kvaliteten på dagens praksis og tydelige mål for hvilken resultatkvalitet vi ønsker. Det er nødvendig å ha kunnskap om hvilke tiltak som virker positivt inn på de ulike kvalitetsområdene, så vel som kapasitet til å vurdere i hvilken grad de ulike tiltakene gir ønsket effekt. Vi kan dele utviklingsprosessen inn i følgende trinn:

1. Politisk vedtatte mål settes (ønsket resultatkvalitet).
2. Innhenting av informasjon (data) om dagens kvalitet.
3. Vurdering/analyse. Gap mellom målene (ønsket kvalitet) og status (reell kvalitet).
4. Utvikling og iverksetting av tiltak for å tette gap.
5. Fortløpende vurdering av tiltakene.
6. Oppfølging av vurderingene: Tiltak som ikke gir ønsket effekt justeres eller avsluttes. Tiltak som gir ønsket effekt overføres til drift.

Kvalitetsutvikling av fag- og yrkesopplæringen i Akershus

Ønskesituasjon

Etter opplæringsloven § 13-10 skal fylkeskommunene ha et forsvarlig system for vurdering av om kravene i loven og forskriftene til loven blir oppfylt. Det er også fylkeskommunens ansvar å følge opp resultatene av disse vurderingene samt nasjonale kvalitetsvurderinger. Et forsvarlig system er primært et kvalitetssikringssystem, men kan også være et hensiktsmessig verktøy for kvalitetsutvikling og inngå i et helhetlig kvalitetsvurderingssystem. Et forsvarlig system skal ikke bare sikre etterlevelse av lover og forskrifter, men i tillegg forbedre kvaliteten i opplæringen fordi systemet gir oversikt over resultater og skaper grunnlag for nødvendig oppfølging. Det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet for fag- og yrkesopplæringen vil dermed bidra til fylkeskommunens utvikling og vedlikehold av et forsvarlig system.

For å nå målene i strategiplanen for yrkesfagløftet, er det nødvendig å bruke kvalitetsvurderingssystemet som et arbeidsredskap og knytte utviklingsarbeidet til de forpliktelsene fylkeskommunen har i henhold til opplæringsloven. Det innebærer blant annet at vi må sikre at vi har

tilstrekkelig informasjon om situasjonen i fag- og yrkesopplæringen og at tiltak iverksettes etter en grundig vurdering av antatt effekt. Tiltakene må knyttes til konkrete mål. Alle tiltak må følges opp underveis og vi må sørge for å foreta nødvendige justeringer underveis. I tillegg må tiltakene evalueres med tanke på spredning eller avslutning av tiltaket.

Nåsituasjon

Kvalitetsvurderingssystemet er under utvikling, og en viktig del av denne utviklingen skjer gjennom yrkesfagløftet i Akershus. Fylkestinget vedtok i desember 2014 å styrke yrkesfagløftet ved å yte 2 mill. årlig for å «bedre oppfølgingen av lærlingene». I denne satsingen skal vi innhente informasjon fra både lærlinger (*persondata om den som er i opplæring*), skoler (*skolefakta*), bedrifter (*lærebedriftsfakta*) og prøvenemnder. Vi er i ferd med å etablere møtearenaer der kvaliteten i dagens opplæring og utvikling av relevante tiltak for å bedre kvaliteten er diskusjonstema (*samarbeid skole og lærebedrift, lokalt arbeid med læreplaner og læringsprosessen*). Møtearenaene vi skal utvikle er læringsamlinger og fagråd. I fagrådene skal det sitte representanter fra lærlinger, elever, skoler, bedrifter, skoleeier og prøvenemnder.

På enkelte områder har vi ikke tilstrekkelig kunnskap til å kunne vurdere kvaliteten. Vi vet for eksempel ikke om bedriftene har mottaksplaner eller om de gjennomfører kartleggingssamtaler, selv om dette er viktige faktorer for kvaliteten i opplæringen. Vi har heller ingen systematisk kartlegging av lærebedriftenes vurdering av lærlingenes kompetanse fra skolen. Det trenger vi for å kunne drive målrettet kvalitetsutvikling av opplæringen i skole.

En rekke tiltak er iverksatt uten at det er definert tydelige mål. Det gjelder både nasjonalt og fylkeskommunalt. Uten mål er det vanskelig å vurdere om tiltakene gir ønsket effekt. Andre tiltak blir i liten grad fulgt opp og dermed verken justert eller evaluert.

Utfordringer:

- På enkelte områder mangler vi et godt datagrunnlag om situasjonen i fag- og yrkesopplæringen.
- Eksisterende tiltak er ikke alltid utformet med tydelige mål slik at det er mulig å måle effekten av dem.
- Tiltak som innføres blir ikke alltid evaluert for å vurdere behov for justeringer eller sørge for spredning eller avslutning.
- Vi mangler systematikk i kvalitetsutviklingsarbeidet.
- Det er for lite samarbeid mellom aktørene i fag- og yrkesopplæringen.

Kapittel 7: Hovedutfordringer og mål

Med utgangspunkt i formålet med yrkesfagløftet, beskriver strategiplanen hovedutfordringene i gapet mellom nåsituasjonen og en ønsketilstand. I dette kapitlet utleder vi hovedmål og delmål av de identifiserte hovedutfordringene. Disse skal gi grunnlag for å utforme treffsikre tiltak i Akershus fylkeskommune. Vi må evaluere og justere iverksatte tiltak kontinuerlig på bakgrunn av kvalitetsvurderingen, og utvikle nye tiltak der de eksisterende ikke er egnet eller effektive nok til å nå målene. Dette forutsetter at et kvalitetsvurderingssystem er etablert og kan bidra til å skaffe og analysere relevante data for de ulike kvalitetsområdene.

Utfordringer i fag- og yrkesopplæringen i Akershus

Rekruttering (kapittel 3)

- Det er et misforhold mellom elevenes utdanningsønsker og arbeidslivets behov for kompetanse.
- For få elever søker yrkesfaglige utdanningsprogram.
- Søkningen til bygg- og anleggsteknikk og design og håndverk er halvert de siste ti årene. I samme periode er søkningen til teknikk og industriell produksjon redusert, mens søkningen til helse- og oppvekstfag er stabil til tross for økt behov.
- Det svært kjønnsdelte søkermønsteret reduserer rekrutteringsgrunnlaget til de fleste av yrkesfagene og er derfor en utfordring i arbeidet med å øke antall fagarbeidere.
- Elever, foresatte og andre har for lite kunnskap om og interesse for yrkesfagene.
- Dimensjonering av opplæringstilbudet for å møte arbeidslivets behov kan føre til at færre fullfører og består videregående opplæring.
- Arbeidslivets parter har begrenset innflytelse på dimensjoneringen av opplæringstilbudet i Akershus.
- Rådgivning og informasjon må i større grad rettes mot elevenes foresatte ettersom det er disse som har størst påvirkningskraft på elevenes valg.
- Elever på grunnskolen har for liten praktisk erfaring med yrkesfagene.
- Lærlingene har begrenset kunnskap om mulighetene med fag- og svennebrev.

Overgang til læreplass (kapittel 4)

- For få elever på yrkesfag søker læreplass etter Vg2.
- For få elever går et planlagt grunnkompetanseløp som lærekandidat, og for få elever i tilrettelagte løp avslutter opplæringsløpet i bedrift.
- Søkere med voksenrett har rett til ønsket sluttkompetanse og vi kan derfor ikke styre dimensjoneringen av opplæringstilbudet for denne elevgruppen.
- Det er mangel på læreplasser i flere bransjer.
- Flere kvalifiserte søkere til læreplass får ikke læreplass.

Opplæring i skole og bedrift (kapittel 5)

- En del elever oppnår ikke tilstrekkelig kompetanse i løpet av skoletida til å starte et læreløp i bedrift.
- Det er vanskelig å rekruttere yrkesfaglærere innenfor teknikk og industriell produksjon, elektrofag og bygg- og anleggsteknikk.
- Ikke alle lærere på yrkesfaglige utdanningsprogram har gode kunnskaper om arbeidslivets kompetansebehov.
- Selv om de fleste bedriftene har lovpålagte planer er det svært varierende hvor mye planene brukes i opplæringen.
- Flere faglige ledere og instruktører har behov for økt veiledningskompetanse.
- En del lærlinger vet ikke hva som kreves av dem på fag- eller svenneprøven.
- Det er vanskelig å til enhver tid ha et tilstrekkelig antall godt kvalifiserte prøvenemndsmedlemmer.

Kvalitetsutviklingsarbeid (kapittel 6)

- På enkelte områder mangler vi et godt datagrunnlag om situasjonen i fag- og yrkesopplæringen.
- Eksisterende tiltak er ikke alltid utformet med tydelige mål slik at det er mulig å måle effekten av dem.
- Tiltak som innføres blir ikke alltid evaluert for å vurdere behov for justeringer eller sørge for spredning eller avslutning.
- Vi mangler systematikk i kvalitetsutviklingsarbeidet.
- Det er for lite samarbeid mellom aktørene i fag- og yrkesopplæringen.

Formålet med yrkesfagløftet er å **øke antall fagarbeidere dimensjonert etter arbeidslivets behov for kompetanse**. De identifiserte utfordringene har ført til definisjonen av fem hovedmål med delmål.

- 1. Vi vil øke interessen for yrkesfag hos elevene i Akershus**
  - 1.1. Lærere og rådgivere i ungdomsskolen anbefaler yrkesfag for alle elevgrupper.
  - 1.2. Elevene i ungdomsskolen får praktisk og realistisk erfaring med yrkesfag før de søker seg til videregående opplæring.
  - 1.3. Foresatte til ungdomsskoleelever i Akershus har kunnskap om og interesse for yrkesfag.
  - 1.4. Elever og foresatte i ungdomsskolen kjenner til etter- og videreutdanningsmulighetene med fag- og svennebrev.

- 2. Vi vil øke andelen elever som søker yrkesfaglige utdanningsprogram som leder til yrker som arbeidslivet har behov for**
  - 2.1. Flere elever søker seg til utdanningsprogram som leder til yrker som arbeidslivet har behov for.
  - 2.2. Arbeidslivets parter har økt innflytelse på dimensjoneringen av opplæringstilbudet i Akershus.
  - 2.3. Flere yrkesfaglærere med relevant kompetanse er rekruttert og ansatt i undervisningsstillinger.

- 3. Vi vil øke andelen elever på yrkesfaglig Vg2 som har overgang til læreplass**
  - 3.1. Flere elever på yrkesfaglig Vg2 søker læreplass.
  - 3.2. Flere jenter søker yrkesfag og lære, og det blir en jevnere kjønnsfordeling innen de ulike lærefagene.
  - 3.3. Alle som har fullført og bestått yrkesfaglig Vg2 i et fag som arbeidslivet har behov for får læreplass.
  - 3.4. Offentlig sektor og næringslivet oppretter flere læreplasser innenfor bransjer hvor det er behov for flere fagarbeidere.
  - 3.5. Flere elever med behov for et grunnkompetanseløp går inn i lærekandidatordningen.

- 4. Vi vil sikre en helhet i det 13-årige opplæringsløpet**
  - 4.1. Samhandlingen mellom lærere, instruktører, faglig ledere, elever og lærlinger er styrket.
  - 4.2. Opplæring i skole gir elevene nødvendig kompetanse for overgang til læretid.
  - 4.3. Lærebedriftene har gode planer for opplæringen og bruker disse aktivt.
  - 4.4. Lærlingene vet tidlig i læretida hva som forventes på fag- eller svenneprøven.
  - 4.5. Alle yrkesfaglærerne har oppdatert fagkompetanse.
  - 4.6. Alle instruktører og faglige ledere har deltatt kurs som bedrer deres veiledningskompetanse.

- 5. Vi vil bruke det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet for å nå målene i yrkesfagløftet**
  - 5.1. Fylkeskommunen utarbeider godt datagrunnlag om situasjonen i fag- og yrkesfagopplæringen, herunder arbeidslivets behov, for å kunne drive et målrettet kvalitetsutviklingsarbeid.
  - 5.2. Fylkeskommunen bruker datagrunnlaget som utgangspunkt for kvalitetsutviklingsarbeid i samarbeid med de andre aktørene i fag- og yrkesopplæringen.

Kilder

Akershus fylkeskommune (2010-2015), Statistikk over inntak og formidling, 2010-2011, 2011-2012, 2013-2014, 2014-2015.

Akershus fylkeskommune (2011-2015), Formidlingstall AVO.

Akershus fylkeskommune (2014a), Årsbudsjett 2015 og økonomiplan 2015-2018.

Akershus fylkeskommune (2014b), *Den gode akershuskolen. Praksisprinsipper for pedagogisk ledelse og læring.*

Akershus fylkeskommune (2015a), Status læreplass per 31.12. samme år for andelen fullført og bestått Vg2, egne tall.

Bjørnstad, R. (2010), *Demand and supply of labor by education towards 2030. Linking demographic and macroeconomic models for Norway.* Statistisk sentralbyrå rapport 39/2010.

Cappelen, Å. m.fl. (2013), *Forecasting demand and supply of labour by education.* Rapporter 48/2013, Statistisk sentralbyrå.

Gjefsen, H. m.fl. (2012), *Utdannes det riktig kompetanse for fremtiden? Økonomiske analyser 3/12,* Statistisk sentralbyrå 54-63.

Grande, S. m.fl. (2014), *Fram i lyset! En kartlegging av status og behov for lærerutdanning for yrkesfag.* Høgskolen i Oslo og Akershus.

Hänninen, C. og Haugen, A.G. (2011), *Omdømme og kompetansebehov: Rekruttering for fremtidens matindustri.* FEED-prosjektet.

Høst, H. m.fl. (2014), *Hvorfor blir lærlingordningen annerledes i kommunene enn i privat sektor? Sentrale utfordringer for kommunesektoren i arbeidet med fagopplæring.* NIFU-rapport 22/2014.

Kunnskapsdepartementet (2013a), Faktablad: Meld. St. 20 (2012-2013) *På rett vei.*

Kunnskapsdepartementet (2013b), Oppdragsbrev nr. 33-23.

Kunnskapsdepartementet (2014), *Elevenes læring i fremtidens skole. Et kunnskapsgrunnlag.*

Markussen, E. m.fl. (2008), *Bortvalg og kompetanse. Gjennomføring, bortvalg og kompetanseoppnåelse i videregående opplæring blant 9749 ungdommer som fikk ut av grunnskolen på Østlandet våren 2002. Hovedfunn, konklusjoner og implikasjoner fem år etter.*

Markussen, E. (2014), *Jobb å få? Om overgang til arbeid for personer som har vært i løp mot planlagt grunnkompetanse i Akershus i årene 2009-2012.* NIFU-rapport 19/2014.

Meld. til St. 20 (2012-2013), *På rett vei. Kvalitet om mangfold i fellesskolen.*

Mørland, T. (2014), *2015 må bli fagskolens år.* <http://www.nokut.no/no/Blogg/NOKUT-bloggen/Dates/2014/12/2015-ma-bli-fagskolens-ar/#.Vhd1-zY4XAU>

Nyen, T. og Tønder, A.H.(2014), *Yrkesfagene under press*. Oslo, Universitetsforlaget.

Olsen, O. J. og Reegård, K. (2013), *Læringsmiljø og gjennomføring i lærer- og elevperspektiv i tre yrkesfaglige opplæringsløp*. NIFU-rapport 21/2013.

Regjeringen.no (2015), *Når ikke målene i samfunnskontrakten*.

<https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/nar-ikke-malene-med-samfunnskontrakten/id2396861/>

Samfunnskontrakt for flere lære plasser (2012).

<http://www.udir.no/Upload/Fagopplaring/Samfunnskontrakt%20for%20flere%20l%C3%A6replasser%202012-2015.pdf?epslanguage=no>

Sjøberg, J. (2014), *Unge mener yrkesfag har lav status*. <http://www.aftenposten.no/okonomi/Unge-mener-yrkesfag-har-lav-status-7707459.html>

Solberg, E. m.fl. (2015), *Hovedresultater fra en undersøkelse om kompetansebehov blant NHOs medlemsbedrifter i 2015*. Arbeidsnotat 5/2015, NIFU.

Utdanningsdirektoratet (2012), *Utdanningsspeilet kap. 6*.

Utdanningsdirektoratet (2013), *Søkere til læreplass og godkjente lærekontrakter 2013*.

Utdanningsdirektoratet (2014a), *Gjennomføringsbarometeret 2014. Nøkkeltall fra gjennomføringsindikatorne*.

Utdanningsdirektoratet (2014b): *Indikatorrapport 2014. Oppfølging av samfunnskontrakten for flere lære plasser*.

http://www.udir.no/Upload/Fagopplaring/Samfunnskontrakten_indikatorrapport_2014.pdf?epslanguage=no

Utdanningsdirektoratet (2014c): *Kvalitet i Fagopplæringen. Beskrivelse av kvalitetsvurderingssystem for skole og lærebedrift*.

Utdanningsdirektoratet (2015a). *Søkere til videregående opplæring skoleåret 2015/2016*.

Notat: *Søkertall videregående opplæring for skoleåret 2015-2016*.

<http://www.udir.no/Filer/Tall%20og%20forskning/Statistikk/S%20b8kere%20til%20vgo/Sokertall%20-%20vgo%20-%202015-16%20-%20notat.pdf?epslanguage=no>

Utdanningsdirektoratet (2015b): *Indikatorrapport 2015. Oppfølging av Samfunnskontrakt for flere lære plasser*.

<http://www.udir.no/Filer/Tall%20og%20forskning/Samfunnskontrakten/Indikatorrapport%202015%20Web.pdf?epslanguage=no>

Vareide, K. og Storm, H. N. (2011) *Næringsutvikling, innovasjon og attraktivitet Akershus*. TF-notat 23/2011, Telemarkforskning

Yrkesfagløftet - tiltaksoversikt

Formålet med yrkesfagløftet er å øke antall fagarbeidere dimensjonert etter arbeidslivets behov for kompetanse.

Tiltakene i oversikten har blitt igangsatt før yrkesfagløftet og har til dels andre formål. Eksisterende prosjekter og satsinger er likevel plassert inn under yrkesfagløftets hovedmål og delmål, da flere av dem antas å kunne bidra til å nå målene i yrkesfagløftet.

Tiltak knyttet til statlige satsinger og prosjekter er merket **blått**

Tiltak knyttet til fylkeskommunale satsinger og prosjekter er merket **rosa**.

Tiltak knyttet til skoler og veiledningssentrene er merket **grønt**. Oversikten på dette området er ikke uttømmende, men gir eksempler på ulike aktiviteter knyttet til formål og mål med strategiplanen ute i virksomhetene.

Hovedmål 1: Øke interessen for yrkesfag			
Delmål 1.1: Lærere og rådgivere i ungdomsskolen anbefaler yrkesfag for alle elevgrupper			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
1	<i>Rådgiverløftet 2015</i> HU-UTD 26/15 (maimøtet) Rådgivere i både ungdomsskole og videregående skole utvikler relevant kompetanse for å kunne anbefale yrkesfag til alle elevgrupper. Veiledningssentrene skal gjennomføre minst fire årlige samlinger for rådgivere i ungdomsskolen og i videregående skole.	AVO Veilednings- sentrene	Årlig evaluering
2	Videreutdanning i faget utdanningsvalg Dette er utviklet i et samarbeid mellom veiledningssenteret på Romerike og Høgskolen i Oslo og Akershus . Studiet skal bidra til at lærere og rådgivere utvikler kompetanse i å håndtere arbeidsoppgavene tilknyttet faget utdanningsvalg i ungdomsskolen. Gjennom bl.a. økt arbeidslivskunnskap skal studiet også gjøre lærere og rådgivere bedre i stand til å gi elevene god veiledning i valg av utdanning og karriere.	AVO og Veilednings- senteret Romerike	HiOAs kvalitetssikrings- system
3	<i>Internasjonalisering</i> HU-UTD 25/15 (maimøtet) Studiebesøk for rådgivere for å lære av land der rekruttering i fag- og yrkesopplæring er høy.	AVO	Nytt
V1	<i>Kurs for kunst- og håndverkslærere</i> Lærere i KH på ungdomsskolen inviteres til praktisk kurs i DH-programfag. Gjennom dette får kunst- og håndverkslærere i ungdomsskolen innsikt i hva utdanningsprogrammet design- og håndverk omfatter, og kan lettere anbefale utdanningsprogrammet for elevene.	Skedsmo vgs.	Halvårlig
V2	<i>Faste møter med rådgivere</i> fra en videregående skole og fem ungdomsskoler, der rådgivning knyttet til yrkesfagene er en viktig del av samarbeidet.	Rektor ved Jessheim vgs. og fem u.skoler	Årlig
V3	<i>Hospitering</i> for rådgivere og kontaktlærere fra ungdomsskoler.	Jessheim vgs.	Årlig

Delmål 1.2: Elevene i ungdomsskolen får praktisk og realistisk erfaring med yrkesfag før de søker seg til videregående opplæring			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
4	Utdanningsvalg Praksiskurs på videregående skole for 9./10.-trinns-elever på ungdomsskolen for at elever kan utføre praktiske arbeidsoppgaver fra et yrke i et programområde. Det kan bidra til at ungdomsskoleelever kan gjøre valg av utdanningsprogram basert på erfaring.	Veilednings-sentrene og skolene	Årlig evaluering
5	Byggopp Ungdomsskoleprosjekt i arbeidslivsfaget som gir elevene mulighet til å gjøre erfaringsbasert søkning til bygg- og anleggsganene.	AVO	Nytt Årlig evaluering
6	Survival Skills Et digitalt spill kombinert med praktiske oppgaver for ungdomsskoleelever. Ungdomsskoleelever får økt forståelse for betydningen av yrkesfag og et bedre grunnlag for å velge framtidig utdanning.	Nordjyske erhvervsskoler	Nytt AVO vurderer utprøving ved utvalgte skoler.
V4	Arbeidslivsfag En del av samarbeidsavtalen med fem kommuner omfatter en prosjektuke sammen med lærere fra ungdomsskolene knyttet til BA og TIP inne på den videregående skolen og opplæring knyttet til elektrofag gis ute på ungdomsskolene.	Jessheim vgs.	Årlig
V5	Arbeidslivsfag Flere videregående skoler tilbyr ungdomsskolene fagdager for elever og lærer i arbeidslivsfaget. Elever som ønsker det får større mulighet til å arbeide praktisk og prøve ut sine interesser for yrkesfaglig opplæring.	Vgs. i samarbeid med u.skoler	Årlig
V6	Arbeidslivsfag Elever og lærer fra ungdomsskolen deltar i opplegg på videregående skole med lærer og elever fra videregående som veiledere.	Kjelle vgs. og u.skolen i Aurskog Høland	Nytt
V7	<i>Yrkesfagsamarbeid</i> Samarbeidet omfatter løpende tilbud om hospitering for Nesodden kommunes tre ungdomsskoler, og programfaglærere på HO/EL på videregående skole underviser i utdanningsvalg/arbeidslivsfag/egne tema i ungdomsskolen på forespørsel.	Rektor/ avd.leder ved Nesodden vgs.	Årlig
V8	<i>World Skills eller skolekonkurranser</i> Elever fra ungdomsskolen inviteres for å se på konkurransene.	Ås vgs.	Årlig
V9	Yrkeshengeren En bilhenger med utstyr kjøres til ungdomsskoler etter avtale. 10. trinns elever får gjøre praktiske oppgaver, og videregående elever veileder om fordeler ved å velge yrkesfag før søknadsfristen til videregående skole.	Strømmen vgs.	Årlig
Delmål 1.3: Foresatte til ungdomsskoleelever i Akershus har kunnskap om og interesse for yrkesfag			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
7	Utdanningstorg Et veiledningstiltak for elever og foresatte på ungdomstrinnet og i videregående skoler. Gjennom dette kan elever og foresatte få økt kjennskap til yrkesfaglige utdanningsprogram og muligheter som fins etter avlagt fag-/svenneprøve.	AVO Veilednings-sentrene og	Årlig evaluering

		skolene	
8	<i>Informasjon til foresatte</i> om yrkes- og utdanningsmuligheter innenfor yrkesfagene, om lærlingordningen og om lærebedriftenes krav og forventninger til lærlinger.	AVO	Nytt Evalueres innen 2017
9	<i>Profilering av god praksis</i> Bevisst satsing på formidling av gode praksisfortellinger på hjemmesiden til opplæringskontor, bedrifter, skoleeier og virksomheter samt i aviser og fagblader for å bidra til kunnskap om og interesse for yrkesfag.	AVO	Nytt Evalueres innen 2017
V10	<i>Lokale utdanningsmesser</i> I noen regioner gjennomføres lokale utdanningsmesser i samarbeid med ungdomsskolene. Elever, foresatte, rådgivere og lærere i ungdomsskolen får økt kunnskap om yrkesfaglige utdanningsprogram.	U-skoler i samarbeid med vgs.	Årlig
V11	<i>Åpen dag</i> Foresatte og elever på ungdomsskolene inviteres til informasjon og omvisning på videregående skoler. Praktiske arbeidsoppgaver demonstreres og skolekonkurranser gjennomføres ved noen skoler. Foresatte får kunnskap om yrkes- og utdanningsmuligheter innenfor yrkesfagene.	Skolene Veilednings-sentrene	Årlig
V12	<i>Foresattekurs</i> for minoritetsspråklige foresatte for å informere om yrkes- og utdanningsmuligheter innenfor yrkesfagene. Arbeid med praktiske case inngår i kurset som er oversatt til flere språk.	Veilednings-senteret Romerike	Årlig
V13	<i>Møte for foresatte</i> Arrangementet «Åpen skole» inneholder et eget temamøte der potensielle elever og deres foresatte får informasjon om yrkesfagenes innhold og mulige karriereveier.	Jessheim vgs. Ass. rektor med ansvar for yrkesfag	Årlig
V14	<i>Mottakssamtaler</i> mellom kontaktlærer, elev og foresatte rett etter skolestart. Elever og foresatte får informasjon om karrieremuligheter i yrkesfaglige utdanningsløp og foresatte får kjennskap til hva som kreves for å følge opp skolens og elevens arbeid mot en yrkesutdanning.	Hvam vgs.	Årlig
V15	<i>Faglige møter</i> Lærere og elever fra videregående skoler deltar på ulike arrangement i fagmiljøene i nærområdet for å informere om yrkesfaglig utdanning og skolens tilbud om opplæring og faglig oppdatering.	Hvam vgs.	Årlig
V16	<i>«Veien til læra»</i> Foresatte og elever inviteres til informasjonsmøte om yrkes- og utdanningsmuligheter før valg av programområde på Vg2.	Nes vgs.	Årlig
V17	<i>Yrkesfagsamarbeid</i> Elever og foresatte på Nesodden kommunes tre ungdomsskoler får spesifikk informasjon om utdanningsmuligheter innenfor yrkesfagene. Skolens hjemmeside og årlig brosjyremateriell er tilpasset ungdomsskoleelever og deres foresatte.	Rektor/ avd.leder ved Nesodden vgs.	Årlig

V18	<i>Orientering til foresatte</i> om mulighetene for å søke læreplass. Foresatte får på den måten økt kjennskap til lærlingordningen og lærebedriftenes krav og forventninger til lærlinger.	Ås vgs.	Årlig
V19	<i>Fagarbeidere informerer på møter for foresatte</i> om yrkesfagutdanningens fordeler, f.eks. om betydningen av lønn under utdanning og om videre karriereveier.	Sandvika vgs.	Nytt
Hovedmål 2: Øke andelen elever som søker yrkesfaglige utdanningsprogram som leder til yrker som arbeidslivet har behov for			
Delmål 2.1: Elevene søker seg til utdanningsprogram og lærefag som dekker arbeidslivets behov for kompetanse			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
10	Samarbeid mellom skoleeier, skole og arbeidsliv WorldSkills i samarbeid med Oslo, Akershus, Nordland og Oppland fylkeskommuner og Opplæringskontoret for mekaniske fag i Akershus og Oslo. I et samarbeid mellom skole og næringsliv skal Yrkeskonkurranser utvikles som en metode for å skape interesse for og rekruttere søkere til yrkesfag.	AVO OKME WorldSkills	Sluttrapport 2016
11	Vekslingsmodellen Elevene tegner lærekontrakt i helsearbeiderfag eller barne- og ungdomsarbeiderfag etter Vg1. De har dobbel status som elev og lærling de tre neste årene, og veksler mellom i opplæring i bedrift og opplæring i skole. Prosjektet gjennomføres i samarbeid med kommunene Fet, Sørums og Aurskog Høland og kombineres med hospiteringsordningen . Et viktig mål er å øke andelen elever på utdanningsprogrammet helse- og oppvekstfag som velger læreplass framfor påbygg til studiekompetanse.	AVO Bjørkelangen vgs	Sluttrapport 2017
12	Grenseløst VADH er et interregionalt prosjekt mellom region Dalarna i Sverige, Akershus, Oslo og Hedmark. Formålet er å utvikle en samarbeidsstruktur for arbeid med rekruttering av ungdom til fagutdanning i byggebransjen som skal bidra til å sikre framtidig tilførsel av kompetanse.	AVO Skedsmo vgs Nesbru vgs	Sluttrapport 2018
V20	<i>Partnerskapsavtaler</i> Samarbeidsavtaler mellom skoler, næringsliv og nærkommuner blant annet for å fremskaffe kunnskap om nødvendige kvalifikasjoner og behov for endringer når det gjelder arbeidslivets behov for kompetanse.	Skolene	Løpende
V21	<i>Fleksible opplæringsløp helse- og oppvekstfag</i> Etablere opplæringstilbud som også gir studiekompetanse og forsøk med fagbrev med faglig fordyping (f.eks. psykologi, idrett, kost- og ernæring) for å møte behovet for kvalifisert arbeidskraft på flere nivåer i helse- og oppvekstsektoren.	Sandvika vgs.	Nytt
V22	<i>Vg3 helsesekretær</i> Opplæringstilbud opprettes i vestregionen for å møte behovet for kompetanse i helsesekretæryrket og for å øke søkning til Vg3 framfor påbygning til studiekompetanse.	Nesodden vgs.	Nytt
V23	<i>Kompetanseheving</i> for rådgiverne på veiledningssentrene om yrker som arbeidslivet har behov for.	Veilednings-sentrene	Årlig
Delmål 2.2: Arbeidslivets parter har økt innflytelse på dimensjoneringen av opplæringstilbudet i Akershus			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering

13	Yrkesopplæringsnemnda (jf. opplæringsloven § 12-4) fremmer arbeidslivets behov og synspunkter i forbindelse med årlig fastsetting av opplæringstilbudet. Yrkesopplæringsnemnda involveres tidlig i prosessen, gir råd om tiltak for å bedre dimensjoneringen og gir innspill om lærefag der det er behov for økt/reduert rekruttering.	AVO/ Yrkesopplæringsnemnda i Akershus	Årlig
14	Samarbeid med kommuner på Nedre Romerike om opplæringstilbud spesielt tilpasset behov innenfor helse- og omsorgssektoren. Kommunenes kompetansebehov skal kartlegges for å dimensjonere eksisterende opplæringstilbud og opprette nye ved behov. Omfatter i første rekke voksne.	AVO	Nytt
Delmål 2.3: Flere yrkesfaglærere med relevant kompetanse er rekruttert og ansatt i undervisningsstillinger			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
15	Yrkesfaglærerutdanning Videreføre samarbeidet med Høgskolen i Oslo og Akershus om en fleksibel yrkesfaglærerutdanning der realkompetansevurdering og hverdagsdokumentasjon gir studentene muligheter for avkorting av aktuelle emner i studiet.	AVO	Videreføres dersom effekt dokumenteres
16	<i>Utlysninger</i> Ledige stillinger utlyses i bransjetidsskrift, og i utlysningsteksten oppfordres fagarbeidere til å søke.	AVO	Nytt Evalueres innen 2017
Hovedmål 3: Øke andelen elever på yrkesfaglig Vg2 som har overgang til læreplass			
Delmål 3.1: Flere elever på yrkesfaglig Vg2 søker læreplass			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
17	Samarbeid mellom skoleeier, skole og arbeidsliv Bjørkelangen vgs. i samarbeid med Bjørkelangen Næringsforening og Akershus fylkeskommune om prosjektet Flere ungdommer i lære	AVO Bjørkelangen vgs.	Sluttrapport 2016
18	Kvalifiseringsmodell 1: Veien til læreplass Vg2-elever på yrkesfaglige utdanningsprogram som pr. 1. september ikke har inngått lærekontrakt får tilbud om kurs og praktisk jobbsøkerveiledning. Formålet er at flere søkere skal få læreplass.	AVO Veilednings-sentrene og skolene	Sluttrapport 2016
19	<i>Kompetanseheving om PTF</i> Skolene skal tilbys kompetanseheving knyttet til bestemmelsene i ny forskrift om PTF. Kompetansehevingen skal også øke bevisstheten om betydningen av PTF som en rekrutteringskanal til læreplass.	AVO	Nytt Evalueres innen august 2017
V24	<i>«Gjør det»</i> eller Tysklandsprosjektet er elevutveksling i elektrofag, treteknikk og byggfag 2x3 uker for å få erfaring fra tysk yrkesutdanning og øke internasjonal forståelse.	Skedsmo vgs.	Årlig
V25	Skole på byggeplass i samarbeid med Veidekke er et alternativt praksisnært opplæringstilbud med større muligheter for læreplass for ungdom og voksne som ikke har lyktes i vanlig skoleløp.	Jessheim vgs.	Årlig
V26	<i>Samarbeid skole – arbeidsliv</i>	Jessheim vgs.	Årlig

	i tunge kjøretøy der flere elever inngår lærekontrakt i programområdet/lærefaget Vg3 tunge kjøretøy.		
V27	<i>Jobbsøkerkurs</i> for alle Vg2-elever i januar.	Nes vgs.	Årlig
V28	<i>Lokal vekslingsmodell for elektrofag</i>	Rektor/ avd.leder Nesodden vgs.	Nytt
V29	<i>Aktivt partnerskap</i> med/og besøk fra ulike opplærings-/bransjekontor. Dette skal øke elevenes kjennskap til lærebedrifter og hjelpe flere elever til å skaffe seg læreplass.	Ås vgs.	Årlig
V30	<i>Flere opplæringsretninger innenfor naturbruk på Vg2</i> for å øke antallet søkere til læreplass.	Kjelle vgs.	Nytt
V31	<i>Samarbeid med opplæringskontor i elektrobransjen om PTF.</i> Samarbeid om fordeling av tidspunkt og antall elever som har praksis i bedrift.	Skoler med elektrofag	Årlig
Delmål 3.2: Flere jenter velger yrkesfag og lære, og det blir en jevnere kjønnsfordeling innen de ulike lærefagene			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
20	<i>Kompetanseheving</i> i rådgivernetverkene om tiltak for mindre kjønnsstradisjonelle utdanningsvalg, f.eks. Jenter i bil og elektro og Menn i helse . Rådgivere i ungdomsskolen og videregående skole bruker kunnskapen aktivt i rådgivningen.	AVO og veilednings- sentrene	Nytt Evalueres innen 2017
V32	<i>Jenter og yrkesfag</i> Tiltak rettet mot rekruttering av jenter til utdanningsprogrammene BA og TIP.	Veilednings- senteret Asker og Bærum	Nytt
Delmål 3.3: Alle som har fullført og bestått yrkesfaglig Vg2 i et fag som arbeidslivet har behov for får læreplass			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
21	Samarbeid mellom skoleeier, skole og arbeidsliv Samarbeid mellom skoler og opplæringskontor innen bygg- og anleggsteknikk der bl.a. opplæringskontorene garanterer læreplass for Vg2-elever som har bestått i alle fag og har et fravær mindre enn 10 dager.	AVO	Sluttrapport 2016
22	<i>Søkere til læreplass i helsearbeiderfaget</i> med fullført og bestått Vg2 skal få læreplass. Tiltak for oppfølging av FT-vedtak fra 2010.	AVO	Årlig rapportering i AFKs årsrapport
V33	<i>Samarbeid med opplæringskontorer</i> om markedsføring av fag, og bransjemøter for å rekruttere og inngå lærekontrakt der det er behov for faglært arbeidskraft.	Jessheim vgs. Opplærings- kontorer	Årlig
Delmål 3.4: Offentlig sektor og næringslivet oppretter flere læreplasser innenfor bransjer hvor det er behov for flere fagarbeidere			
23	<i>Styrking av samarbeidet med opplæringskontorene og næringslivet i regionen for å øke antall læreplasser: FT 69/14 (septembermøtet)</i> - Samarbeidet med opplæringskontorene er kjennetegnet av tettere oppfølging og hyppigere møter (veiledningssamtaler) - Felles tiltaksplaner er utarbeidet og tilpasset regionale forskjeller og utfordringer	AVO	Årlig rapportering i AFKs årsrapport

	<ul style="list-style-type: none"> - Lokalt næringsliv og bransjer, opplæringskontor og lærebedrifter er informatører og støttespillere for å gi god informasjon om arbeidsmarkedssituasjonen til skolene - Utarbeiding av realistiske intensjonsavtaler mellom skoler, opplæringskontorer og lærebedrifter - Det tas initiativ overfor kommunene til også å vedta en lærlingklausul - Overføringsverdi fra Rogaland fylkeskommunes suksess med å skaffe læreplasser vurderes 		
24	<p><i>Yrkesfagløftet - oppfølging av vedtak i FT-sak 69/14: FT 106/14 (novembermøtet)</i></p> <p>En arbeidsgruppe i AVO har utarbeidet en strategiplan for yrkesfagløftet som legges fram for fylkestinget høsten 2015 og det er arrangert en studietur til Rogaland fylkeskommune for arbeidsgruppen og referansegruppen</p>	AVO	Årlig rapportering i AFKs årsrapport
25	<p><i>Flere lærlinger i kommunene: FT 70/14 (septembermøtet)</i></p> <p>Minimum 100 nye kommunale læreplasser skal være opprettet innen utgangen av 2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Et særlig oppfølgingsansvar overfor kommunene er lagt til en medarbeiders ansvarsområde - Det arrangeres årlige samlinger for lærlingansvarlige i kommunene med bl.a. spredning av erfaring fra kommuner som jobber godt med lærlingordningen - Grunnleggende kurs for instruktører/veiledere og faglige ledere arrangeres og fagskoletilbud i veiledning av lærlinger er etablert - Kommuner med lavest inntak skal få særskilt støtte og stimuleringsstilskuddet skal brukes aktivt i nye fag og til nye tjenestesteder - Flere hensiktsmessige tiltak for å etablere kommunale læreplasser skal utvikles i samarbeid med veiledningssentrene 	AVO	Årlig rapportering i AFKs årsrapport
26	<p><i>Øke antall læreplasser i fylkeskommunale virksomheter: FT 71/14 (septembermøtet)</i></p> <p>Minimum 70 læreplasser skal være opprettet i egne virksomheter innen utgangen av 2015 og minimum 100 læreplasser innen utgangen av 2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Potensialet for inntak av lærlinger/lærekandidater i eksisterende og nye fag skal vurderes - Det bør vurderes å avsette ressurser i sentraladministrasjonen for å administrere lærlingordningen - Nytteten av å etablere et fylkeskommunalt opplæringskontor skal vurderes - Bruk av realistiske intensjonsavtaler skal vurderes - Måltall skal utarbeides - Rekrutteringsstrategier skal utformes med tanke på å rekruttere elever ved de videregående skolene til de aktuelle lærefagene, samt strategier for å få flere godkjente lærebedrifter. Stimuleringsstilskuddet skal brukes aktivt i nye fag og til nye tjenestesteder - AFK innfører lærlingklausul for sine anskaffelser og AFKs selskaper inkluderes i denne ordningen. AFK Eiendom implementerer betingelsene i lærlingklausulen når det utarbeides anbud 	AFK	Årlig rapportering i AFKs årsrapport
Delmål 3.5: Flere av elevene som ikke har fullført og bestått Vg2 eller er uten læreplass får tilbud om kvalifiseringskurs			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
27	<p>Kvalifiseringsmodell 2 : Læreplasskurs</p> <p>Kursene skal kvalifisere ungdommer til å få læreplass, øke gjennomføring og systematisere arbeidet med formidlingen. Elevene skal få innsikt i og erfaring med arbeidslivet og få intensivkurs for å bestå manglende fag/strykfag. Kursene skal også bidra til å utvikle selvinnsikt og interesse for å søke læreplass. Elevene skal utarbeide karriereplan og ende opp med læreplass eller alternativ Vg3 i skole.</p>	AVO En skole i hver region og veilednings-sentrene	Sluttrapport 2016
28	<p>IKO-modellen «Identifisering – Kartlegging – Oppfølging»</p>	AVO	Videreføring og

	Arbeidet med modellen videreutvikles. Den skal bidra til at frafallsutsatte elever får et best mulig faglig og sosialt grunnlag til å gå videre i utdanningsløpet.		videreutvikling
Delmål 3.6: Elever på yrkesfag skal kjenne til mulighetene med fag- og svennebrev			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
29	<i>Unge fagarbeidere som forbilder</i> Unge fagarbeidere inviteres til ungdomsskolene for å orientere om erfaringer og muligheter slik at elevene får relevante og realistiske svar på spørsmål fra ungdom med erfaring.	AVO	Nytt Evalueres innen 2017
30	<i>Profilering av muligheter med fag- og svennebrev</i> Fagskole, <i>mesterbrev</i> og <i>y-veien</i> styrkes og framheves på det årlige utdanningstorget.	AVO og veilednings-sentrene	Nytt Evalueres innen 2017
31	<i>Internasjonalisering</i> HU-35 25/15 (maimøtet) Informasjon om mulighet for å ta læretid i Europa .		Evalueres innen 2017
Delmål 3.7: Flere elever med behov for grunnkompetanseløp går inn i lærekandidatordningen			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
32	<i>Forsterket arbeid med lærekandidatordningen</i> Flere elever på tilrettelagt opplæring i større grupper får dette som planlagte og individuelt tilpassede opplæringsløp.	AVO Bleiker vgs. Kjelle vgs. Skedsmo vgs. Vestby vgs.	Pågår Evalueres løpende
V34	Yrkesfaglig grunnutdanning rettet mot arbeidslivets krav og forventninger. Elever med spesielle behov får opplæring etter 2+2-modellen med opplæringskontrakt og kompetansebevis som mål.	Kjelle vgs.	Årlig
V35	<i>Skole med fagopplæringsansvar</i> Skolen følger opp eleven/lærekandidaten og bistår bedrift fram mot kompetanseprøve.	Kjelle vgs.	Årlig
Hovedmål 4: Sikre en helhet i det 13-årige opplæringsløpet			
Delmål 4.1: Samhandlingen mellom lærere, instruktører og faglige ledere, elever og lærlinger er styrket			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
33	<i>Fagråd</i> Møtearena for representanter fra lærlinger, elever, skoler, bedrifter, skoleeier og prøvenemnder for å utvikle relevante kvalitetsforbedrende tiltak i fag- og yrkesopplæringen.	AVO og veilednings-sentrene	Nytt Evalueres innen 2016
34	<i>Applikasjon for mobiltelefon, nettbrett og PC</i> En digital opplæringsbok for samhandling er etablert til bruk i bilfaget og vekslingsmodellen i helsefag.	AVO	Evalueres innen 2017
Delmål 4.2: Opplæringen i skole gir elevene nødvendig kompetanse for overgang til læretid			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering

35	<u>Kvalifiseringsmodell 5</u> Tiltaket innebærer karriereveiledning og tydelige rutiner for individuell oppfølging av fravær og faglig progresjon for å styrke elevenes muligheter til å oppnå yrkeskompetanse.	AVO veilednings- sentrene og utvalgte skoler	Sluttrapport 2016
36	<u>Program for bedre gjennomføring</u> Det utvikles tiltak som skal styrke oppfølgingen av elever og søkere til læreplass ved overgangen mellom trinnene, og som kan bidra til tilbakeføring av elever som faller fra. Fleksible løp skal brukes i større grad som et tiltak for å få flere elever til å fullføre og bestå opplæringsløpet.	AVO	Årlig
37	<u>FYR</u> - Fellesfag, yrkesretting og relevans. Yrkesrettingen av fellesfagene på yrkesfaglige utdanningsprogram skal forsterkes for å bidra til utvikling av elevenes helhetlige kompetanse.	AVO og skolene	Årlig
38	<u>TIP-prosjektet</u> Opplæringen innenfor elektrodelen av TIP skal tilpasses bransjens behov.	AVO	Sluttrapport 2016
39	<u>Internasjonalisering HU-UTD 25/15</u> (maimøtet) Utvikle mulighet for et kort opphold i utlandet for elever i løpet av Vg1 og Vg2 for å øke faglig og sosial kompetanse før overgang til læretid. Mulig effekt er belyst i en forskningsrapport http://siu.no/For-media/Nyheter-fra-SIU/Reis-ut-oppdag-deg-selv	AVO	Nytt Evalueres innen 2017
V36	<u>Prosjekt til fordypning (PTF)</u> Lokale læreplaner i PTF lages i samarbeid med bedrift. Flere elever med avklart yrkesvalg får arbeidspraksis i aktuelle lærebedrifter allerede fra Vg1 og elever skal få styrket kompetanse for å mestre overgang til læretid.	Skolene i samarbeid med bransjene	Årlig
V37	<u>Flerfaglig samarbeid</u> for å styrke og koordinere bistand til frafallsutsatt ungdom.	Skoler på Øvre Romerike	Årlig
V38	<u>Lese- og regnettverk</u> mellom ungdomsskoler og videregående skoler for å utvikle forståelse for helhet i læreplaner og støtte overgangen mellom skoleslag.	Nes vgs.	Årlig
V39	<u>Bransjemøter</u> Samarbeid om arbeidspraksis og læreplass.	Ås vgs.	Årlig
Delmål 4.3: Lærebedriftene har gode planer for opplæringen og bruker disse aktivt			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
40	<u>Veiledningssentrene følger opp lærebedriftene</u> basert på resultater fra lærlingundersøkelsen og lærebedriftsundersøkelsen og informasjon om lærlingenes læringsmiljø.	AVO	Årlig
Delmål 4.4: Lærlingene vet tidlig i læretida hva som forventes på fag- eller svenneprøven			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
41	<u>Lærlingsamling</u> arrangeres for 1. års-lærlinger i samarbeid med opplæringskontor og veiledningssentrene for å informere om faglige krav til fag-/svenneprøve.	AVO	Årlig

V40	<u>Lærlingkoordinator for byggfag</u> Alle elever som har startet sin læretid etter Vg2 byggfag får besøk av byggfaglærer/lærlingkoordinator fra skolen for å forbedre overgangen mellom opplæring i skole og opplæring i bedrift.	<u>Skedsmo vgs.</u>	Evalueres innen 2017
Delmål 4.5: Alle yrkesfaglærere har oppdatert fagkompetanse			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
42	<u>Hospiteringsordning</u> Instruktører og faglige ledere kan hospitere på en skole. Lærere og rådgivere fra skolen kan hospitere i en bedrift. Tiltaket skal videreføres etter prosjektperioden og omfatte lærere og rådgivere fra både ungdomsskole og videregående skole. Dette kan bidra til økt interesse for yrkesfagenes innhold og muligheter og gjøre det lettere å anbefale yrkesfag for alle elevgrupper.	AVO og skolene	Sluttrapport 2016
43	<u>Faglig oppdatering</u> av yrkesfaglærere for å møte arbeidslivets krav til kompetanse. Kortere kurs eller samlinger for å dele erfaringer og kunnskap.	AVO	Nytt Evaluering innen 2017
Delmål 4.6: Alle instruktører og faglige ledere har deltatt på kurs som bedrer deres veiledningskompetanse			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
44	<u>Grunnleggende kurs for lærebedrifter</u> Kurs for instruktører og veiledere, faglige ledere og yrkesfaglærere som ønsker kunnskap om lærebedriftens oppgaver, ansvar, rettigheter og plikter.	AVO	Årlig
45	<u>Påbygningskurs. Vurdering i bedrift</u> Instruktørene får utvikle sin vurderingskompetanse for å øke lærlingenes læringsutbytte.	AVO	Årlig
46	<u>Fagskoletilbud i veiledning av lærlinger</u> for instruktører og faglige ledere med ansvar for opplæring i bedrift.	AVO og <u>Fagskolen Oslo Akershus</u>	Årlig
Hovedmål 5: Kvalitetsvurderingssystemet brukes for å nå målene i yrkesfagløftet			
Delmål 5.1: Fylkeskommunen utarbeider godt datagrunnlag om situasjonen i fag- og yrkesfagopplæringen, herunder arbeidslivets behov, for å kunne drive et målrettet kvalitetsutviklingsarbeid			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
47	<u>Elevundersøkelsen</u> gir informasjon om elevenes erfaring med opplæringssituasjonen.	AVO	Årlig
48	<u>Lærlingundersøkelsen og lærebedriftsundersøkelsen</u> gir informasjon om lærlingenes arbeids- og læringsmiljø.	AVO	Årlig
49	<u>Undervisningsevaluering</u> gir informasjon om elevenes erfaring med opplæringssituasjonen.	AVO	Årlig
50	<u>Kartlegging av lærlingenes og lærekandidatenes opplæringssituasjon</u> Akershus fylkeskommune gjennomfører en undersøkelse av lærlingenes og lærekandidatenes opplæringssituasjon for å etablere et	AVO og forsknings-	Nytt

	datagrunnlag om kvaliteten på oppfølgingen av lærlinger og lære kandidater. Rapport skal ferdigstilles høsten 2016.	miljø	
51	<i>Læringsamlinger</i> for 2.-årslærlinger der blant annet lærlingundersøkelsen skal gjennomføres for å bedre svarprosenten.	AVO og veilednings- sentrene	Årlig
Delmål 5.2: Fylkeskommunen bruker datagrunnlaget som utgangspunkt for kvalitetsutviklingsarbeid i samarbeid med de andre aktørene i fag- og yrkesopplæringen			
Nr.	Tiltak	Ansvar	Evaluering
52	<i>Tiltaksplan for yrkesfagløftet</i> utarbeides for å målrette arbeidet med å realisere strategiplanen. Den skal være rullerende og inngå som et ledd i implementering av et kvalitetsvurderingssystem for fagopplæringen.	AVO	Nytt Evalueres årlig
53	<i>Oppfølgingssamtaler</i> Opplæringskontorene følges opp gjennom jevnlige møter og tett samarbeid med sikte på å styrke oppfølgingen av lærlinger	AVO	Pågår Evaluering innen 2016